

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องสภาพการดำเนินงานด้านกระบวนการทางการศึกษา ตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐาน ของผู้บริหารและพนักงานครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสาร แนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดกรอบใน การศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการจัดการศึกษาขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น
  - 1.2 โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 1.3 หลักการจัดการศึกษาท้องถิ่น
  - 1.4 วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาท้องถิ่น
  - 1.5 กลยุทธ์การจัดการศึกษาท้องถิ่น
  - 1.6 แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 1.7 สภาพการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางการศึกษา
  - 2.1 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของมาตรฐานการศึกษาชาติ
  - 2.2 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)
  - 2.3 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 2.4 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 2.5 ความหมายของการดำเนินงานด้านกระบวนการจัดการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น
  - 2.6 ความสำคัญของการดำเนินงานด้านกระบวนการจัดการศึกษาตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 2.7 องค์ประกอบของการดำเนินงานด้านกระบวนการจัดการศึกษา ตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. สภาพการดำเนินงานด้านกระบวนการจัดการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- 3.1 การจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร
  - 3.2 การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน
  - 3.3 การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
  - 3.4 การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย
  - 3.5 การจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
  - 3.6 การสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - 3.7 การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการ เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน
  - 3.8 การจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
    - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
    - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. ความเป็นมาและความสำคัญของการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546, หน้า 32) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนราชการที่จัดตั้งขึ้นในสังกัดกระทรวงมหาดไทยที่มีบทบาทภารกิจ สำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการพัฒนาและให้คำปรึกษาแนะนำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การบริหารงานบุคคล การเงิน การคลัง และการบริหารจัดการเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพในการให้บริการสาธารณะ ทั้งนี้ อำนาจหน้าที่และโครงสร้างส่วนราชการของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นไปตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2545 ซึ่งกำหนดไว้ 11 ประการ ดังนี้ 1) ดำเนินการพัฒนาระบบ รูปแบบ และโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดทำ ประสานและบูรณาการแผนพัฒนาท้องถิ่น และวางระบบในการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น 3) ดำเนินการจัดทำ แก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งให้คำปรึกษา แนะนำ และกำกับดูแลการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) กำหนดแนวทางและจัดทำมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการบริการงานบุคคลส่วนท้องถิ่น 5) ส่งเสริม สนับสนุน และประสานการดำเนินงานด้านการเงิน การคลัง การงบประมาณ การพัสดุ การ จัดเก็บรายได้ และการประกอบกิจการพาณิชย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งวางระบบ ตรวจสอบระบบการเงิน การบัญชี และการพัสดุขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 6) ส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการบริการสาธารณะและการศึกษาในอำนาจหน้าที่ขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น 7) กำหนดแนวทาง วางระบบ และสร้างตัวชี้วัดเพื่อเป็นมาตรฐานการ ดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนกำกับดูแลให้เป็นไปตามมาตรฐาน 8) ส่งเสริมภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการบริหารงานและตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น 9) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น 10) พัฒนาบุคลากรขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและของกรม 11) ปฏิบัติการอื่นใด ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรี มอบหมาย ดังที่มี วิสัยทัศน์ คือ “ เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงในการส่งเสริมองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกในการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน ” และมีพันธกิจประกอบ 8 ประการ ดังนี้ 1) พัฒนากรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นให้เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง 2) ส่งเสริมการ จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ ระดับจังหวัดและตอบสนอง ความต้องการของประชาชนภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย 3) พัฒนาระบบ การบริหารงานบุคคลและเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ สามารถทำงานแบบมืออาชีพโดยยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 4) พัฒนาระบบการ บริหารงบประมาณและการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ 5) ส่งเสริม และพัฒนาระบบบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีศักยภาพในการจัดบริการ สาธารณะภายใต้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 6) พัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานและ ระบบการติดตามประเมินผลการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ 7) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพคน ให้คนไทยทุกคน ได้รับการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะประกอบอาชีพและ ความมั่นคงในการดำรงชีวิต เพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชนและสังคมไทย 8) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการ พัฒนาการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน ประกอบกับ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 : การยกระดับขีดความสามารถของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นให้ มีสมรรถนะสูง ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 : การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาประเทศ และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 : การสร้างและ ใช้ภาคีเครือข่ายในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มี คำนิยม 3 ประการคือ 1) ยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล 2) มุ่งเน้นบริการให้คำปรึกษา และ 3) พัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2554, บทนำ) ได้กล่าวถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาและบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 พระราชกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 โดยเฉพาะด้านบุคลากร ด้านงบประมาณในการพัฒนาการศึกษาและบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งการพัฒนาชาติให้เจริญมั่นคงได้ จำเป็นต้องพัฒนา “คน” ด้วยกระบวนการทางการศึกษาในทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การกำกับควบคุมดูแลการจัดการศึกษาให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ จึงเป็นภารกิจที่สำคัญขององค์กรปกครองท้องถิ่น

สรุปได้ว่า ความเป็นมาและความสำคัญของการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการส่งเสริมการศึกษาตาม วิสัยทัศน์ คือ “ เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงในการส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกในการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน ” และมีพันธกิจที่มุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษาในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพคน ให้คนไทยทุกคน ได้รับการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะประกอบอาชีพและความมั่นคงในการดำรงชีวิต เพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชนและสังคมไทย จึงเป็นภารกิจที่สำคัญขององค์กรปกครองท้องถิ่น

2. โครงสร้างการบริหารด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำนักการบริหารการศึกษาท้องถิ่น (2543, หน้า 6-10) ได้แบ่งโครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษาของเทศบาลไว้ 3 ส่วน ดังนี้

2.1 การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไว้ 3 ประการ ดังนี้

1) กระทรวงมหาดไทยควบคุมส่งเสริมงานด้านธุรการ 2) กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมมาตรฐานงานด้านวิชาการ 3) คณะกรรมการพนักงานเทศบาล (ก.ท.) กำหนดหลักเกณฑ์ และควบคุมการดำเนินการบริหารงานบุคคลของเทศบาล เช่นเดียวกับคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนควบคุมระบบการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนนอกจาก ก.ท. แล้วยังมีของคณะกรรมการ (อ.ก.ท.) ต่าง ๆ ช่วยปฏิบัติหน้าที่ ก.ท. นอกจาก อ.ก.ท. จังหวัดและ อ.ก.ท. เทศบาลอีกด้วย แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น (ก.ถ.) คณะกรรมการกลางพนักงานเทศบาลและคณะกรรมการพนักงานเทศบาล ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ได้กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 และ พ.ร.บ. ระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ในด้านการส่งเสริมวิทยฐานะและความก้าวหน้าของพนักงานครูเทศบาลนั้น ก.ถ. มีหน้าที่ออกระเบียบการและข้อบังคับ ก.ถ. ว่าด้วยการสอบแข่งขัน การคัดเลือก การบรรจุ แต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การพิจารณาความดีความชอบ ตลอดจนการพิจารณาดำเนินการลงโทษทางวินัยแก่พนักงานเทศบาลให้สอดคล้องกับระเบียบเกี่ยวกับข้าราชการพลเรือน ส่วนสวัสดิการ

พนักงานครูเทศบาลและพนักงานเทศบาลตำแหน่งอื่น มีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญเพิ่มขึ้นกว่าข้าราชการพลเรือน 25% เพื่อสนับสนุนให้มีความรู้ความสามารถเข้ารับราชการในหน่วยการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น

2.2 บุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองท้องถิ่น ที่ได้รับผิดชอบการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายได้แก่ 1) ฝ่ายนโยบาย ได้แก่ คณะเทศมนตรี ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการกำหนดนโยบายและควบคุมการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองท้องถิ่นทั้งหมด โดยมีสภาองค์กรปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้พิจารณาอนุมัติงบประมาณ ที่ฝ่ายบริหาร คือ คณะเทศมนตรีเสนอและควบคุมการบริหารงานของคณะเทศมนตรี 2) ฝ่ายพนักงานประจำ มีปลัดเทศบาล พนักงานครูที่ไม่สังกัดสถานศึกษาเป็นเจ้าหน้าที่ มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองท้องถิ่น เป็นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษา ซึ่งมีทั้งพนักงานครูเทศบาล ที่อาจดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่าย ผู้อำนวยการกองการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ตามขนาดขององค์กรปกครองท้องถิ่นแต่ละแห่ง และพนักงานเทศบาลสามัญ การบริหารงานบุคคลของพนักงานเทศบาลและพนักงานครูเทศบาล อยู่ในความควบคุมของ ก.ถ. ไม่อยู่ในความควบคุมของคุรุสภา และมีความสัมพันธ์กับกระทรวงศึกษาธิการ ในส่วนของระเบียบเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในทุกระดับการศึกษา

2.3 งบประมาณการศึกษาขององค์กรปกครองท้องถิ่น มีรายได้เพื่อการศึกษาส่วนใหญ่จาก 2 แหล่ง คือ จากเงินอุดหนุนเพื่อการศึกษาจากส่วนกลางและรายได้ของเทศบาลเอง นอกจากนี้ องค์กรปกครองท้องถิ่นยังมีรายได้เพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่งจากการบริจาคของประชาชน

สรุปได้ว่า ได้กำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 ส่วน ดังนี้ 1) การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) บุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองท้องถิ่น และ 3) งบประมาณการศึกษาขององค์กรปกครองท้องถิ่น

3. รูปแบบการจัดการศึกษาท้องถิ่น

กาญจนา วัฒนสุนทร (2554, หน้า 34-42) กล่าวถึง รูปแบบการจัดการศึกษาท้องถิ่น ได้ถูกกำหนดจากการมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 กำหนดให้รูปแบบการจัดการศึกษาท้องถิ่นมี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาในระบบ (formal education) เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน การศึกษาในระบบจึงมีระบบแบบแผน วัตถุประสงค์ หลักสูตร วิธีการจัดการ กระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลและประเมินผลที่แน่นอนชัดเจน โดยมีจุดมุ่งหมายหลักที่จะพัฒนาเด็ก นักเรียน และเยาวชนให้มีลักษณะที่พอเพียง และพร้อมที่จะทำ

หน้าที่ต่าง ๆ ในสังคมและในอนาคต การศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นการจัดการศึกษาที่มีโครงสร้างเป็นลำดับขั้น แบ่งระดับการศึกษาตามอายุของผู้เรียน มีสถานที่เรียน หลักสูตรและเวลาเรียนที่แน่นอน มีแบบแผน กำหนดการวัดผลและประเมินผลเป็นไปตามเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษา เป็นการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 16 แบ่งการศึกษาในระบบออกเป็น 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษามัธยมศึกษา

3.2 การจัดการศึกษานอกระบบ (non-formal education) เป็นการศึกษาที่มีความหมายครอบคลุมถึงมวลประสบการณ์การเรียนรู้ทุกชนิดที่บุคคลได้รับการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ การเรียนรู้จากสังคม การเรียนรู้ที่ได้จากโปรแกรมการศึกษาที่จัดนอกเหนือจากการศึกษาที่จัดในโรงเรียนตามปกติ ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน ฝึกอาชีพหรือพัฒนาความรู้เฉพาะเรื่อง เป็นการศึกษาที่ยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการและความพร้อมของผู้เรียนเป็นสำคัญ ยืดหยุ่นเรื่องเวลา การวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3.3 การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ในการจัดการศึกษาในระบบและการจัดการศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีระบบ แบบแผน มีกฎหมาย มีหลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ถึงแม้การศึกษานอกระบบจะมีความยืดหยุ่นมากกว่าในเรื่องหลักสูตรการสอน เวลา สถานที่ ผู้เรียน ผู้สอน และการบริหาร การเรียนการสอน ดังนั้น การศึกษานอกโรงเรียน จึงแยกออกจาก “การศึกษาไม่เป็นทางการ” ซึ่งได้บัญญัติศัพท์ขึ้นมาใหม่ว่า “การศึกษาตามอัธยาศัย” เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ หรือเกิดขึ้นตามวิถีชีวิต การทำงาน หรือการเรียนรู้จากบุคคล ครอบครัว และชุมชน เป็นการศึกษาที่ไม่มีหลักสูตรชัดเจน ไม่มีระบบและรูปแบบที่แน่นอน แต่กิจกรรมนั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ มีเจตคติ เช่นเดียวกับการจัดการศึกษารูปแบบอื่น ๆ ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มนุษย์มีการพัฒนาวิถีชีวิตให้มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ทำให้เกิดการเรียนรู้จากธรรมชาติ ตามความเชื่อที่ว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเป็นการเรียนรู้ตั้งแต่เกิดจนตาย จึงมีการศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นในปัจจุบันนี้

สรุปได้ว่า ได้กำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาท้องถิ่น ตามภารกิจการจัดการศึกษาท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 รูปแบบ ดังนี้ 1) การจัดการศึกษาในระบบ 2) การจัดการศึกษานอก และ 3) การศึกษาตามอัธยาศัย ที่เป็นแนวทางให้การส่งเสริมการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างหลากหลายรูปแบบ สามารถพัฒนาการศึกษาให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่นต่อไปได้

4. วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2554, หน้า 3-4) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาท้องถิ่นไว้ 6 ประการดังนี้

4.1 เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัย ให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย และมีความพร้อมในการเข้าเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถบริการประชาชนในเขตการปกครองของหน่วยงานได้อย่างเสมอภาค

4.2 เพื่อให้เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการการศึกษาขั้นพื้นฐานครบหลักสูตรและสูงขึ้นอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา

4.3 เพื่อพัฒนาการศึกษาในระดับพื้นฐานให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและมีศักยภาพ ตรงตามความต้องการของบุคคล ท้องถิ่น และประเทศ โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม ระดับความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม โดยเน้นวิธีการ และกระบวนการเรียนรู้ ให้เป็นผู้ใฝ่การเรียนรู้ รู้จักคิด วิเคราะห์ให้เหตุและผล มีความคิดรวบยอด มีจินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวินัย ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมรู้คุณค่าของวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และเอกลักษณ์ของไทย พร้อมทั้งให้คนมีความรู้ความสามารถ และทักษะขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ เช่น ความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ

4.4 เพื่อให้เยาวชนในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสถานที่เป็นจุดศูนย์รวมในการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประกอบกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน มีกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายและเป็นประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม มีส่วนร่วมในการพัฒนาและสร้างประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และสังคมโดยพัฒนาให้เยาวชนเป็นนักอนุรักษ์ นักประชาธิปไตย และมีความเป็นไทย

4.5 เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม โดยฟื้นฟูสภาพร่างกาย จิตใจ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กไปในแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนการส่งเสริมเด็กเข้ารับการศึกษาก่อนวัย หรือฝึกอาชีพ เพื่อไม่ให้เด็กมีเวลาไปมั่วสุมกับสิ่งเสพติดจนก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม ตลอดจนให้ผู้พิการได้เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียน ส่งเสริมการประกอบอาชีพให้มีความก้าวหน้า ไม่เป็นภาระแก่สังคม

4.6 เพื่อให้มีการบริหารจัดการให้มีการเรียนการสอนที่หลากหลายและการให้องค์กรเอกชน สื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาท้องถิ่น เพื่อดำเนินการพัฒนาตาม

อำนาจหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองเด็กให้ได้รับการศึกษา มีการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัย และได้รับการดูแลให้ได้รับสิทธิที่จะมีชีวิตรอด ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดทั้งมีการส่งเสริมในการประกอบอาชีพต่อไป

5. กลยุทธ์การจัดการศึกษาท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550, หน้า 4 - 5) ได้กำหนดกลยุทธ์ของการจัดการศึกษาท้องถิ่นไว้ 5 ประการดังนี้

5.1 เร่งขยายบริการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย และจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 แก่เด็ก เยาวชน อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

5.2 พัฒนาระบบการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนพัฒนาขีดความสามารถได้เต็มตามศักยภาพตามจุดประสงค์ของการศึกษาแต่ละระดับ/ประเภท โดยมีทั้งความรู้ความสามารถและทักษะพื้นฐานที่ดี รวมทั้งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

5.3 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่น ให้มีศักยภาพเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นสุข

5.4 นำระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาท้องถิ่น เพื่อให้มีมาตรฐานเป็นเลิศและเป็นที่ยอมรับของประชาชน ชุมชน และสังคม

5.5 ปรับปรุงระบบบริหารและการจัดการศึกษาให้มีอิสระมากขึ้น กระจายอำนาจด้านการบริหารงานบุคคล การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา การงบประมาณ การเงินและการคลัง แก่ท้องถิ่นและสถานศึกษาในสังกัด มีการพัฒนาระบบการเรียนการสอน

สรุปได้ว่ากรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้กำหนดกลยุทธ์ของการจัดการศึกษาท้องถิ่นไว้ เพื่อการดำเนินการจัดการศึกษาโดย เร่งขยายบริการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย และไม่ต้องมีค่าใช้จ่าย มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่น นำระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษามาใช้ และปรับปรุงระบบบริหารและการจัดการศึกษาให้มีอิสระมากขึ้น

6. แนวโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำนักงานเทศบาลเมืองพระพุทธรบาท (2554, หน้า 2) ได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดไว้ 3 ลักษณะ คือ

6.1 วัตถุประสงค์ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโรงเรียนในสังกัด พัฒนาระบบการเรียนการสอนและการบริหารให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ โดยใช้ทักษะกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ นวัตกรรม และการมีส่วนร่วมของนักเรียน ตลอดจนดำเนินการประเมินคุณภาพและมาตรฐาน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดและเพิ่มบทบาทในการตรวจสอบ ควบคุม พัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของท้องถิ่นให้มีมาตรฐานสูงสุด

6.2 เป้าหมาย ได้กำหนดไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1) ปรับวิธีการเรียนการสอนให้ยึด

ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย 2) ปรับปรุงระบบการประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา ตลอดจนการวัดผลประเมินผลให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมตามหลักสูตร และ 3) พัฒนาระบบการนิเทศ การติดตามและการประเมินผลการจัดการศึกษา พร้อมทั้งเร่งรัดให้มีการนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

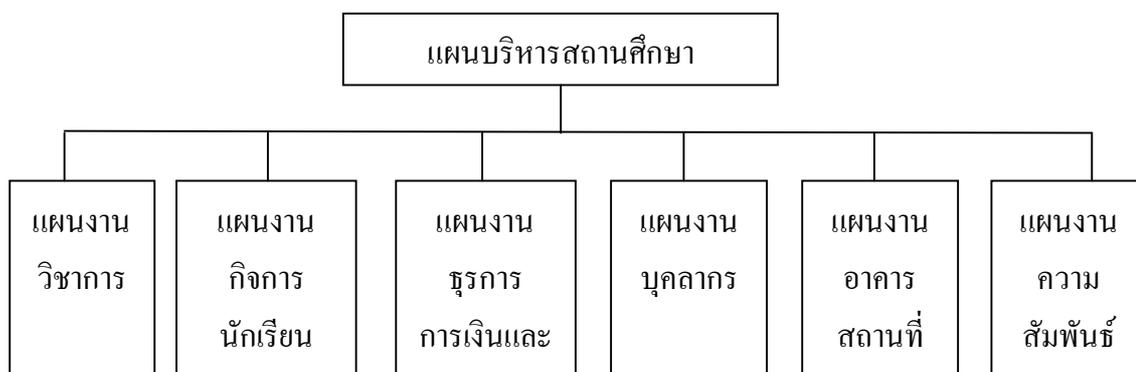
6.3 มาตรการ ได้กำหนดไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1) ส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรปกครองท้องถิ่น จัดการเรียนการสอน โดยเน้นทักษะกระบวนการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย 2) ให้องค์กรปกครองท้องถิ่น ดำเนินการประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งเร่งรัดให้มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษา พัฒนาการเรียนการสอนในทุกระดับ และ 3) ให้มีการนิเทศการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองท้องถิ่น รวมทั้งโรงเรียนในสังกัดทั้งการนิเทศภายใน และภายนอกอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า มีการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดไว้ 3 ลักษณะ คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) เป้าหมาย 3) มาตรการ เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7. สภาพการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546, หน้า 15) ได้กล่าวถึง สภาพสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถานศึกษาที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ซึ่งรัฐจัดตั้งขึ้นเพื่อกระจายอำนาจการปกครองทางการเมืองและการบริหารให้ประชาชนในท้องถิ่นจัดการปกครองและดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชน สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในความควบคุมดูแลของสำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 ในปีพุทธศักราช 2506 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้โอนงานการศึกษาในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับในส่วนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลมาให้ท้องถิ่น คือ เทศบาลเป็นผู้ดำเนินการ โดยมอบให้กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบทางวิชาการ และกระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบด้านธุรการในทางปฏิบัติ กระทรวงศึกษาธิการจะเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับการออกพระราชบัญญัติประถมศึกษา ระเบียบเกี่ยวกับการจัดเก็บในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ เข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ระเบียบเกี่ยวกับการเรียนการสอนหลักสูตรสี่ และ การประเมินผล ส่วนกระทรวงมหาดไทยจะดำเนินการในด้านพัฒนาบุคลากร การสนับสนุนด้านงบประมาณ เป็นต้น กระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายให้ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในฐานะที่ต้องรับผิดชอบการปกครองท้องถิ่น เป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบ และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้จัดตั้งหน่วยงานสำหรับดำเนินการในเรื่องการจัดการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยา เรียกว่าสำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น มีหน้าที่ให้การสนับสนุน

ช่วยเหลือให้แต่ละเทศบาลได้ดำเนินการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (efficiency) และเกิดประสิทธิผล (effectiveness) ที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ในการดำเนินงานในสถานศึกษาตามแผนบริหารสถานศึกษาไว้ จำนวน 6 งาน คือดังภาพ 2

ภาพ 2 การบริหารโรงเรียน

ที่มา : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546, หน้า 32)

7.1. แผนงานวิชาการ

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546, หน้า 30) ให้มีการดำเนินงานวิชาการที่เป็นหัวใจของการทำงานในโรงเรียน เพื่อพัฒนาผลผลิต คือ นักเรียน ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเป้าหมายของหลักสูตร องค์ประกอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านวิชาการ ได้แก่ ผู้บริหาร ซึ่งทำหน้าที่บริหารและบริการหลักสูตร ครูผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนเป็นผลผลิตของการจัดการด้านวิชาการ โปรแกรมการเรียนการสอนเป็นแกนหลักของการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นส่วนสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานวิชาการ และการดำเนินงานของงานวิชาการ ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ 1) งานธุรการ มีการจัดทำแผนงานโครงการและปฏิทินปฏิบัติงาน ทะเบียนสถิติ การจัดห้องเรียน การจัดห้องหรือสถานที่สนับสนุนการเรียนการสอน เช่น ห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องโสต/สื่อวัสดุ อุปกรณ์ ห้องเรียน คอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องวัดผล ห้องพยาบาล เรือนเพาะชำ โรงฝึกงาน 2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรและเอกสารประกอบการเรียนการสอน การจัดทำกำหนดการสอน และแผนการสอน การปฏิบัติการสอน การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติการสอน และกลุ่มประสบการณ์ การผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอน การวิจัยในชั้นเรียน 3) งานส่งเสริมวิชาการ มีการสอนซ่อมเสริม การส่งเสริมความถนัดและความสามารถทางวิชาการ การจัดงานห้องสมุด การนิเทศภายใน 4) งานกลุ่มประสบการณ์ มีการคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพประสบการณ์ ตามระบบของการนิเทศภายในโรงเรียน โดยเน้นการประเมินผลด้วยตนเอง กำหนดโครงการตามกลุ่มประสบการณ์ ติดตามการดำเนินงานของกลุ่มประสบการณ์ 5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีการวัดและประเมินผลการเรียนตามระเบียบ

การวัดผลและประเมินผล และการทำคลังข้อสอบ

7.2 แผนงานกิจการนักเรียน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546, หน้า 35) ให้มีการดำเนินงานกิจการนักเรียนที่เป็นการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมของนักเรียนโดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีพัฒนาสมบุรณ์รอบด้านพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ ด้วยการทำกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน รู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ สามารถปรับตัวเข้าสถานการณ์และสังคมที่หลากหลาย ทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม มุ่งให้ผู้เรียนมีภาพลักษณ์เป็นผู้ที่ “สุภาพ เป็นมิตร กล้าคิด กล้าทำ กล้านำเสนอ” ทั้งนี้จะต้องอยู่ภายใต้การดูแล ให้คำปรึกษาของคณาจารย์ที่เกี่ยวข้อง

งานกิจการนักเรียนจำแนกเป็นกิจกรรมย่อยเพื่อเป็นแนวปฏิบัติหรือดำเนินการที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตามกฎหมาย พ.ร.บ. และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เช่น การรับเด็กเข้าเรียน การยกเว้นเด็กนักเรียน นักเรียนขาดเรียน นักเรียนย้ายโรงเรียน การจัดทำทะเบียนนักเรียน และข้อมูลของงานกิจการนักเรียน และงานข้อมูลที่โรงเรียนได้จัดทำได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการสำมะโนนักเรียน ข้อมูลเกี่ยวกับการเกณฑ์นักเรียนเข้าเรียน ข้อมูลเกี่ยวกับการขาดเรียน ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนขาดแคลน ข้อมูลเกี่ยวกับการบริการสุขภาพ ข้อมูลเกี่ยวกับบริการแนะแนว ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวัน ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่โรงเรียนได้จัดทำ คือ กิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี

7.3 แผนงานด้านธุรการ การเงินและพัสดุ

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549 ข, หน้า 36) ให้มีการดำเนินงาน งานธุรการ การเงินและพัสดุที่มีการควบคุมการดำเนินงานทั่วไปของโรงเรียนด้านงานหลักฐานเอกสาร รวมทั้งการเงิน การพัสดุ ให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ และเป็นปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อให้บริการแก่หน่วยงานต่าง ๆ ในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ประกอบด้วย 4 ประการดังนี้ 1) งานธุรการทั่วไปประกอบได้แก่ จัดให้มีแผนงาน โครงการ และปฏิทินปฏิบัติงาน มีการจัดให้มีทะเบียน รับ - ส่ง หนังสือ การจัดทำทะเบียนประวัติพร้อมทั้งทะเบียนสถิติข้อมูลบุคลากรทุกคนในโรงเรียน การดำเนินการในเรื่องทะเบียนนักเรียน บัญชีเรียกชื่อ สมุดหมายเหตุรายวัน สมุดเยี่ยม สมุดลงเวลา ทำทะเบียนประกาศนียบัตร ทะเบียนคุม ป.04, ป.05 และเอกสารเกี่ยวกับฝ่ายธุรการโดยมีการติดตามตรวจสอบให้เป็นปัจจุบัน และจัดหาเครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่เอื้อต่องานสารบรรณ เช่น ตู้เก็บเอกสาร แฟ้ม พิมพ์ดีด เครื่องอัดสำเนาคอมพิวเตอร์ ฯลฯ 2) งานสารบรรณ ได้แก่ แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิบัติงาน จัดทำแผนงานและปฏิทินปฏิบัติงานประจำปีและระยะยาว จัดเก็บเอกสารให้เป็นระบบ โดยจัดให้มีแฟ้มงานกำหนดรหัสของหนังสือให้เป็นหมวดหมู่ ถูกต้องเป็นปัจจุบัน มีการลงทะเบียนรับ - ส่งหนังสือเป็นปัจจุบัน ดำเนินงานสารบรรณของโรงเรียนตามระเบียบข้อบังคับของทางราชการ ติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไข สรุปและรายงานผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นแผน 3) งานการเงินและบัญชีได้แก่จัดตั้งคณะกรรมการเก็บรักษาเงิน การ

จัดทำบัญชี ตรวจสอบและกรรมการรับ – ส่งเงิน การจัดหาเอกสาร หนังสือเกี่ยวกับการเงิน และบัญชีไว้ให้บุคลากรใช้อ้างอิงและเป็นคู่มือปฏิบัติงาน การจัดให้มีการปฏิบัติงานตามระเบียบ และข้อบังคับ ว่าด้วยการเงินและ การพัสดุของกรุงเทพมหานคร วางแผนการใช้เงินของ โรงเรียนให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานโครงการและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมากที่สุด การใช้จ่ายเงินตามแผนงานของโรงเรียน การจัดเก็บเอกสารการเงินและบัญชีอย่างเป็นระบบ การ ตรวจสอบการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีทุกครั้งที่มีการรับ – จ่ายลงบัญชีการเงินของโรงเรียนให้ถูกต้องตามระเบียบและเป็นปัจจุบัน การจัดเก็บเอกสารการเงินและบัญชีอย่างเป็นระบบ การแจ้งการใช้จ่ายเงินให้บุคลากรทราบเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม / โครงการ และเมื่อสิ้นงบประมาณ 4) งานพัสดุและครุภัณฑ์ ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบงานพัสดุของโรงเรียน การสำรวจความต้องการ / ความขาดแคลน และดำเนินการจัดหา จัดสรร พักสต็อกครุภัณฑ์ ให้ตรงกับความต้องการและให้ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ การจำหน่ายพัสดุครุภัณฑ์ ให้ถูกต้องตามระเบียบว่าด้วยการพัสดุ ครุภัณฑ์ของทางราชการ การลงทะเบียนบัญชีพัสดุและทะเบียนครุภัณฑ์ถูกต้อง บันทึกรหัสครุภัณฑ์อย่างครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน การควบคุมตรวจสอบ การจัดซื้อ – จัดจ้าง และจัดสรรพัสดุ ครุภัณฑ์ให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ และการตรวจสอบ และรายงานพัสดุ ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของทางราชการ

7.4. แผนงานบุคลากร

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546, หน้า 39) ให้มีการดำเนินงาน บุคลากร คือ บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น งานบุคลากรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการให้ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ มีแนวทางการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การจัดทำแผนงานโครงการเกี่ยวกับบุคลากร ได้แก่ การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการด้านบุคลากรของโรงเรียน การดำเนินงานตามแผนงานและโครงการ การติดตามและประเมินผล 2)การจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ ความสนใจและความถนัดของบุคลากรจากทะเบียนประวัติ การสอบถามหรือการสำรวจ การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากร เพื่อจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานให้ตรงตามภารกิจ การมอบหมายให้บุคลากรแต่ละคนปฏิบัติงานตรงตามคุณวุฒิ การศึกษาประสบการณ์หรือตรงกับความสำเร็จหรือตรงกับความถนัดให้มากที่สุดตามสภาพของโรงเรียน การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรและนำผลการปฏิบัติงานมาใช้พิจารณาเพื่อปรับปรุงการมอบหมายงานต่อไป ในกรณีโรงเรียนมีจำนวนบุคลากรไม่ครบเกณฑ์ที่คณะกรรมการกลางเทศบาลกำหนด โรงเรียนควรมีการแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร เพื่อให้การปฏิบัติงานครบตามภารกิจซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี 3) การสร้างและบำรุงขวัญบุคลากร การจัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานให้ตรง การจัดให้มีการเพิ่มพูนความรู้ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการทำงานให้แก่บุคลากรตามความต้องการ ความจำเป็น ทั้ง

ระยะสั้นและระยะยาวไว้ การส่งเสริมบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพและมีคุณธรรมไว้ 4 ประการดังนี้

7.5 แผนงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546, หน้า 38) ให้มีการดำเนินงาน งานด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรู้จักใช้อาคารให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการควบคุมดูแลรักษา การให้บริการแก่ชุมชน การรู้จักส่งเสริมทำนุบำรุงอาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้คงสภาพดี และสนองความต้องการได้เพียงพอ ประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1) การรักษาความสะอาด และสุขภาพ ความสะอาด การสุขภาพ 2) การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ความร่มรื่น การตกแต่งบริเวณอาคารสถานที่พักผ่อน 3) การใช้อาคารสถานที่ ใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสมให้บริการด้านสถานที่แก่ชุมชนและส่วนราชการอื่นๆ มีการซ่อมแซมแก้ไข ส่วนที่ชำรุดให้อยู่ในสภาพใช้การได้ดี จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ สนับสนุนการพัฒนาอาคารสถานที่ มีการต่อเติม ดัดแปลงให้มีสภาพที่ดีขึ้นกว่าเดิม 4) การจัดสถานที่บริการนักเรียน จัดให้มีโรงอาหารหรือสถานที่รับประทานอาหารให้เพียงพอเหมาะสม จัดให้มีห้องพยาบาล บริการแก่นักเรียนที่เจ็บป่วย จัดให้มีน้ำดื่ม ที่ล้างมือ ส้วม ที่ถูกสุขลักษณะเพียงพอ จัดให้มีห้องกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน เพื่อบริการด้านวัสดุอุปกรณ์ การเรียนและอื่นๆ ในราคาถูก

7.6 แผนงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546, หน้า 39) ให้มีการดำเนินงาน ปัจจุบันการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารการศึกษา เพราะโรงเรียนต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชนช่วยในการพัฒนาโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านอาคารสถานที่ หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะเห็นได้จากแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน ได้มุ่งเน้นให้ใช้แหล่งวิทยากร สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระของชุมชน มาเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียน ดังนั้น โรงเรียนกับชุมชนจึงจำเป็นต้องมีความร่วมมือและความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพตรงตามความต้องการของหลักสูตร ประกอบด้วย 3 ประการดังนี้ 1) การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียนจัดประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนระหว่างผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หรือคณะกรรมการศึกษากับบุคลากรในโรงเรียน 2) การร่วมกิจกรรมของชุมชนโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน และองค์กรต่างๆ ตามเทศกาลและวันสำคัญ เพื่อการประชาสัมพันธ์โรงเรียน การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ การให้บริการแก่ชุมชน การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ที่โรงเรียนสามารถให้บริการแก่ชุมชนได้ และมีการบริการทางวิชาการ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่แก่ชุมชน 3) การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน และองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น จัดให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง

ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ขึ้นในโรงเรียนมีผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ให้การสนับสนุนทุนทรัพย์ และแหล่งวิทยากรมาเสริมการเรียนรู้แก่โรงเรียน

สรุปได้ว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ดำเนินการตามนโยบายของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยมีหน้าที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือให้แต่ละหน่วยงานได้ดำเนินการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (efficiency) และเกิดประสิทธิผล (effectiveness) ที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ในการดำเนินงานในสถานศึกษาตามแผนบริหารสถานศึกษาไว้ จำนวน 6 งาน คือ 1) แผนงานวิชาการ 2) แผนงานกิจการนักเรียน 3) แผนงานด้านธุรการ การเงินและพัสดุ 4) แผนงานบุคลากร 5) แผนงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และ 6) แผนงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางการศึกษา

1. ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของมาตรฐานการศึกษาชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 3 – 9) ได้กล่าวถึง พระราชบัญญัติการศึกษาชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ว่านโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภาต่างมีอุดมการณ์และหลักการการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้ และเพื่อคนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษา พัฒนาคอนได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่พึงประสงค์ อุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิตและการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาที่สร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการอย่างสมดุลระหว่าง ปัญญาธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรม เป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคนไทยทั้งปวง มุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็กปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตั้งแต่วัยการศึกษาระดับพื้นฐาน และพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ โดยให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่า การศึกษากระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองและพึ่งกันเองได้ และสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ เพื่อเป็นไปตามอุดมการณ์และหลักการในการจัดการศึกษาดังกล่าว จึงได้กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดไว้ 3 มาตรฐาน ดังนี้ 1) คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานพลเมืองและพลโลก (มาตรฐานที่ 1) หมายถึง เป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย พัฒนาคอนตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ ตรงตามความต้องการ ทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะ คุณธรรมและจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้ 2) แนวทางการจัดการศึกษา (มาตรฐานที่ 2) หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเห็นแบบอย่างที่ดี ได้ฝึกการคิด ได้เรียนจากประสบการณ์ตรงที่หลากหลายตรงตามความ

ต้องการและมีความสุขในการเรียนรู้ ครู ศึกษาค้นคว้าจากผู้เรียนเป็นรายบุคคล เตรียมการสอนและใช้สื่อที่ผสมผสานความรู้สากลกับภูมิปัญญาไทย จัดบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและพัฒนาความคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ ความสำเร็จของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญขึ้นอยู่กับ ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ผู้เรียน ครู ศึกษาค้นคว้า ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และสมาชิกชุมชน และ ปัจจัยด้านการบริหาร ได้แก่ หลักการบริหารจัดการและหลักธรรมชาติ 3) แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความรู้ (มาตรฐานที่ 3) หมายถึง การเรียนรู้ ความรู้ นวัตกรรม สื่อและเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาสู่สังคมแห่งความรู้ การส่งเสริมและสร้างกลไกเพื่อให้คนไทยทุกคนมีโอกาสและทางเลือกที่จะเข้าถึงปัจจัยและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย โดยการได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม จะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของคนไทยในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

สรุปได้ว่าการออกแนวคิดในการจัดการศึกษาในระดับชาติ เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้ และเพื่อคนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษา พัฒนาค้นคว้าอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นโยบายด้านการศึกษารัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภาต่างมีอุดมการณ์และหลักการการจัดการศึกษา จึงให้หน่วยงานและผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ต้องจัดการศึกษาให้ได้ตามข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเป็นไปตามอุดมการณ์และหลักการในการจัดการศึกษาดังกล่าว จึงได้กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดไว้ 3 มาตรฐาน ดังนี้ 1) คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานพลเมืองและพลโลก (มาตรฐานที่ 1) 2) แนวทางการจัดการศึกษา (มาตรฐานที่ 2) 3) แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความรู้ (มาตรฐานที่ 3)

2. ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2549, หน้า 17 – 19) ได้กล่าวถึง การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดตัวบ่งชี้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน 2) กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ และ 3) กลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2553 ข้อ 38 ซึ่งกำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) สมศ.ทำการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาแต่ละแห่งตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และครอบคลุมหลักเกณฑ์ในเรื่องต่อไปนี้ คือ 1) มาตรฐานที่ว่าด้วยผลการจัดการศึกษาในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา 2) มาตรฐานที่ว่าด้วยการบริหารจัดการศึกษา 3) มาตรฐานที่ว่าด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 4) มาตรฐานที่ว่าด้วยการประกัน

คุณภาพภายในดังจะเห็นความสอดคล้อง ตามตาราง 1

ตาราง 1 กลุ่มตัวบ่งชี้ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.)

กลุ่มตัวบ่งชี้/ตัวบ่งชี้	มาตรฐานตามกฎหมาย
กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน จำนวน 9 ตัวบ่งชี้	ผลการจัดการศึกษา
1. ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี	ผลการจัดการศึกษา
2. ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์	ผลการจัดการศึกษา
3. ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	ผลการจัดการศึกษา
4. ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น	ผลการจัดการศึกษา
5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน	ผลการจัดการศึกษา
6. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
7. ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษา	การบริหารจัดการศึกษา
8. พัฒนาการของการประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษาและต้นสังกัด	การประกันคุณภาพภายใน
กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ จำนวน 2 ตัวบ่งชี้	
9. ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน/วิสัยทัศน์ พันธกิจและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา	ผลการจัดการศึกษา
10. ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลกระทบต่อเอกลักษณ์ของสถานศึกษา	ผลการจัดการศึกษา
กลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม จำนวน 2 ตัวบ่งชี้	
11. ผลการดำเนินโครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา	ผลการจัดการศึกษา
12. ผลการส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาเพื่อยกระดับมาตรฐาน รักษามาตรฐาน และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา	การบริหารจัดการศึกษา

กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน หมายถึง กลุ่มตัวบ่งชี้ที่ประเมินภายใต้ภารกิจของสถานศึกษา โดยกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินบนพื้นฐานที่ทุกสถานศึกษาต้องมีและปฏิบัติได้

ซึ่งสามารถชี้ผลลัพธ์และผลกระทบได้ดีและมีความเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายใน

กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ หมายถึง กลุ่มตัวบ่งชี้ที่ประเมินผลผลิต ตามปรัชญา ปณิธาน/วิสัยทัศน์พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา รวมถึงความสำเร็จตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสถานศึกษา โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด

กลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม หมายถึง กลุ่มตัวบ่งชี้ที่ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดแนวทางพัฒนาเพื่อร่วมกันชี้แนะ ป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมตามนโยบายของรัฐ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนตามกาลเวลาและปัญหาสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีเป้าหมายที่แสดงถึงความเป็นผู้นำสังคม อาทิ การรักษาดี การบำรุงศาสนา และเทิดทูนพระมหากษัตริย์ การส่งเสริมและสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเป็นแบบอย่าง การสร้างสังคมสันติสุขและความปรองดอง การส่งเสริมความร่วมมือในกรอบประชาคมอาเซียน การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อมพลังงาน เศรษฐกิจสุขภาพ ค่านิยม จิตสาธารณะและความประหยัด รวมทั้งการแก้ปัญหาสังคม อาทิ ความขัดแย้ง อุบัติภัย

สรุปได้ว่าการออกแนวคิดในการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ให้หน่วยงานและผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ต้องจัดการศึกษาให้ได้ตามข้อกำหนดของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษา เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพขั้นที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาได้กำหนดไว้ 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน 2) กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ และ 3) กลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการ

3. ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 9 - 14) ได้กล่าวถึงมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

3.1 มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย 8 มาตรฐาน ได้แก่ 1) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (มาตรฐานที่ 1) 2) ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม (มาตรฐานที่ 2) 3) ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต (มาตรฐานที่ 3) 4) ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ (มาตรฐานที่ 4) 5) ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร (มาตรฐานที่ 5) 6) ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (มาตรฐานที่ 6) 7) ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี (มาตรฐานที่ 7) 8) ผู้เรียน

มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา (มาตรฐานที่ 8)

3.2 มาตรฐานด้านการเรียนการสอน ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน ได้แก่ 1) ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ มั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูพอเพียง (มาตรฐานที่ 9) 2) ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (มาตรฐานที่ 10)

3.3 มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 6 มาตรฐาน ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา (มาตรฐานที่ 11) 2) สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงาน และพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร (มาตรฐานที่ 12) 3) สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (มาตรฐานที่ 13) 4) สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (มาตรฐานที่ 14) 5) สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย (มาตรฐานที่ 15) 6) สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ (มาตรฐานที่ 16)

3.4 มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน ได้แก่ 1) สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น (มาตรฐานที่ 17) 2) สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการและองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน (มาตรฐานที่ 18)

สรุปได้ว่า การออกแนวคิดในการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้หน่วยงานและผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ต้องจัดการศึกษาให้ได้ตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษา เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพขั้นที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาได้กำหนดไว้ทั้ง 3 กลุ่มมาตรฐาน คือ 1) มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน 2) มาตรฐานด้านการเรียนการสอน 3) มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา 4) มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

4. ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549 ก,หน้า1-7)ได้กล่าวถึง กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น ส่วนวิชาการและมาตรฐานการศึกษาท้องถิ่น ได้มีการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้หน่วยงานและผู้รับผิดชอบการดำเนินงานทางการศึกษาถือเป็นเป้าหมายที่ต้องจัดการศึกษาให้ได้ตามข้อกำหนด ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ของการศึกษา เพื่อเป็นหลักสำหรับเปรียบเทียบกำหนดเป็นคุณภาพขั้นที่ต้องการให้เกิดขึ้นใน

สถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งทั้งนี้กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่กำหนดขึ้นนั้นได้คำนึงถึงความสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติของสถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาตามหลักสูตรของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งได้กำหนดไว้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ด้านปัจจัยทางการศึกษาประกอบด้วย 5 มาตรฐาน ได้แก่ 1) ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ / ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี มีครูและบุคลากรสนับสนุนเพียงพอ (มาตรฐานที่ 1) 2) ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (มาตรฐานที่ 2) 3) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา (มาตรฐานที่ 3) 4) สถานศึกษามีจำนวนผู้เรียนและอายุตามเกณฑ์ (มาตรฐานที่ 4) 5) สถานศึกษามีจำนวนทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (มาตรฐานที่ 5)

4.2 ด้านกระบวนการทางการศึกษา ประกอบด้วย 8 มาตรฐาน ได้แก่ 1) สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร (มาตรฐานที่ 6) 2) สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (มาตรฐานที่ 7) 3) สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (มาตรฐานที่ 8) 4) สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย (มาตรฐานที่ 9) 5) สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ (มาตรฐานที่ 10) 6) สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น (มาตรฐานที่ 11) 7) สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาการเรียนรู้ในชุมชน (มาตรฐานที่ 12) 8) สถานศึกษามีการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา (มาตรฐานที่ 13)

4.3 ด้านผลผลิต (ผู้เรียน) ประกอบด้วย 11 มาตรฐาน ได้แก่ 1) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ (มาตรฐานที่ 14) 2) ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม (มาตรฐานที่ 15) 3) ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต (มาตรฐานที่ 16) 4) ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง คิดแบบองค์รวมทั้งระบบ และมีวิสัยทัศน์ (มาตรฐานที่ 17) 5) ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร (มาตรฐานที่ 18) 6) ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (มาตรฐานที่ 19) 7) ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี (มาตรฐานที่ 20) 8) ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา (มาตรฐานที่ 21) 9) ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (มาตรฐานที่ 22) 10) ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง และชุมชน (มาตรฐานที่ 23) 11) สถานศึกษามีมาตรฐานเป็นที่พึงพอใจ และยอมรับ โดยผู้ปกครองและชุมชนช่วยให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา (มาตรฐานที่ 24)

สรุปได้ว่า การออกแนวคิดในการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้หน่วยงานและผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ต้องจัดการศึกษาให้ได้ตามข้อกำหนดของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษา เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพขั้นที่ต้องทำให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาได้กำหนดไว้ทั้ง 3 ด้านคือ 1) ด้านปัจจัยทางการศึกษา 2) ด้านกระบวนการทางการศึกษา 3) ด้านผลผลิต(ผู้เรียน)

5. ความหมาย ของการดำเนินงานด้านกระบวนการทางการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2541, หน้า 4) ได้กล่าวถึง กระบวนการทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2542, หน้า 1) ได้กล่าวถึง กระบวนการทางการศึกษา หมายถึง กิจกรรมทางสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญของการสร้าง สะสมพลังของชาติชาติได้มี “ทุนทางสังคม” แข็งแกร่ง มีคุณภาพดีมากขึ้นเรื่อยๆ มีปริมาณมากแค่ไหน ย่อมขึ้นกับคุณภาพของระบบการศึกษา

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2542, หน้า 13) ได้กล่าวถึง กระบวนการทางการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานด้านการศึกษาให้บรรลุตามความมุ่งหมาย หรือจุดมุ่งหมาย เพื่อให้บุคคลมีความรู้ มีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด มีคุณธรรม ในการประกอบอาชีพ ตลอดจนมีความสุขพอร่ามและจิตใจที่ดี พร้อมทั้งจะบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542, หน้า 1) ได้กล่าวถึง กระบวนการทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายชัดเจน คือการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ทุกด้าน ไม่ว่าจะในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ค่านิยม ความคิด การประพฤติปฏิบัติ ฯลฯ โดยคาดหวังว่า คนที่มีคุณภาพนี้จะทำให้สังคมมีความมั่นคง สงบสุข เจริญก้าวหน้าทันโลก แข่งขันกับสังคมอื่นในเวทีระหว่างประเทศได้ คนในสังคมมีความสุข มีความสามารถประกอบอาชีพการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ปรัชญา เวสารัชช (2545, หน้า 1) ได้กล่าวถึง กระบวนการทางการศึกษา หมายถึง

กระบวนการให้และรับความรู้และประสบการณ์ การปรับเปลี่ยนทัศนคติการสร้างจิตสำนึก การเพิ่มพูนทักษะ การทำความเข้าใจให้กระจ่าง การอบรมปลูกฝังค่านิยม การถ่ายทอดศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของสังคม การพัฒนาความคิด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้บุคคลมีความเจริญงอกงามทางปัญญา มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม มีค่านิยมที่ดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 6) ได้กล่าวถึง กระบวนการทางการศึกษา หมายถึง การเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงาม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีจุดมุ่งหมายของการศึกษาว่าเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการให้สังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเน้นการส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถประกอบอาชีพรู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2552, คำนำ) ได้กล่าวถึง กระบวนการทางการศึกษา หมายถึง การบริหารสถานศึกษาที่มีผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยมีการวางแผนการวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมและการจัดการ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการศึกษาโดยตรง ตามมาตรฐานการศึกษาที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้ ที่จะทำให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการจัดการศึกษาตั้งแต่การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยจนถึงการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและพฤติกรรม ซึ่งจำเป็นต้องมีการดำเนินการให้มีคุณภาพ

ชูดิมา เวทการ (2551, หน้า 21) ได้กล่าวถึง กระบวนการทางการศึกษา หมายถึง การเรียนรู้ตดยการสังเกตหรือลอกเลียนแบบ แต่เนื่องจากคนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้จึงเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมต่างมีอิทธิพลต่อกัน

โบเวอร์,และฮิลการ์ด (Bower, & Hilgard, 1981, p.11) กระบวนการทางการศึกษา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้กระทำ หรือการเปลี่ยนแปลงโอกาสในการเกิดพฤติกรรม ณ สถานการณ์หนึ่ง ๆ อันมีเหตุผลจากการมีประสบการณ์ซ้ำในสถานการณ์นั้น ๆ ของผู้แสดงพฤติกรรม

กอร์ดอน, และคนอื่น ๆ (Gordon, et al., 1995, p.13) กระบวนการทางการศึกษา หมายถึง การเรียนรู้ของเด็กที่จะมีครูเป็นคุณลักษณะต้นแบบที่มีความสำคัญ และถือเป็นเครื่องมือในการสอนที่ดีที่สุด เนื่องจากการเรียนรู้ส่วนมาก จะเป็นการเรียนรู้ด้วยการสังเกต หรือการเรียนรู้จากตัวแบบ ดังที่มีทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาของแบนดูรา (social

cognitive learning theory)

แชนส์ (Chance, 2003, pp. 14-44) กระบวนการทางการศึกษา หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์ และด้วยเหตุที่การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมดังนั้น การเรียนรู้จึงวัดได้จากการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม ซึ่งมีหลายวิธี เช่น การวัดจากการลดลงของความผิดพลาด (reduction in error) การวัดจากรูปแบบของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น (topography of behavior) การวัดจากความเข้มข้นของพฤติกรรม (intensity of behavior) การวัดจากความเร็วของการเกิดพฤติกรรม (speed) การวัดจากการเปลี่ยนแปลงที่แฝงอยู่ภายใน (latency) และการวัดจากความถี่ของการเกิดพฤติกรรม (frequency) เป็นต้น

สรุปได้ว่า ความหมายของกระบวนการทางการศึกษา หมายถึง การบริหารสถานศึกษา ที่มีผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยมีการวางแผนการวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมและการจัดการ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการศึกษาโดยตรง ตามมาตรฐานการศึกษาที่หน่วยงานต้นสังกัด กำหนดไว้ ที่จะทำให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินงานด้านกระบวนการทางการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ถือเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด ในการบริหารสถานศึกษาที่สามารถจัดการหรือหาวิธีการดำเนินให้สถานศึกษาดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ความสำคัญของการดำเนินงานด้านกระบวนการทางการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 4) ได้กล่าวถึง ความสำคัญกระบวนการทางการศึกษา ว่าการศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้คนมีความรู้และคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ช่วยให้คนนั้นอยู่รอดในโลกได้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมส่วนรวม ในการศึกษาจึงดูที่คุณภาพคนที่เป็นผลผลิตของการจัดการศึกษา แต่อย่างไรก็ตามในสถานการณ์ปัจจุบันที่สถานศึกษาส่วนใหญ่ยังมีความเหลื่อมล้ำและแตกต่างกันมากทั้งในด้านงบประมาณ คุณภาพ บุคลากร หรือแม้แต่ตัวป้อนคือนักเรียนที่รับเข้า รวมทั้งปัจจัยเอื้ออื่น ๆ เช่น ความร่วมมือของกรรมการสถานศึกษา การสนับสนุนจากชุมชน หน่วยงานหรือองค์กรที่อยู่ใกล้เคียง สถานศึกษาและการติดตามช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด จากหน่วยงานต้นสังกัด เหล่านี้ย่อมมีผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาบ้างไม่มากก็น้อย นอกจากนี้สถานศึกษาในปัจจุบันมีอิสระในการบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเอง มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเอง จึงย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา อันเป็นกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในการจัดการศึกษาของหน่วยงานทางการศึกษา

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2554, คำนำ) ได้กล่าวถึง ความสำคัญกระบวนการทางการศึกษา ว่าการศึกษาเป็นกระบวนการในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถ รวมทั้งพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคลตลอดชีวิต ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของประชาชนทั้งประเทศ การศึกษาจะมีความสำคัญและเป็นประโยชน์มากขึ้น จะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งช่วยให้คนมีความฉลาดสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ และมีจิตสำนึกทางสังคมในอันที่จะช่วยกันสร้างให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน เป็นประชาธิปไตย และก่อให้เกิดความเป็นธรรมมากขึ้น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลและสังคม ซึ่งการพัฒนาคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุดของประเทศด้วยเหตุผล ดังกล่าวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 จึงได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้คุณภาพตามมาตรฐาน ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ ความสามารถมีคุณภาพลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและสังคมต้องการ

กาญจนา วัธนสุนทร (2554, หน้า 10) ได้กล่าวถึง ความสำคัญกระบวนการทางการศึกษา ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการจัดให้มีการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยความสำคัญ 7 ประการคือ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ใช้ความรู้ได้ 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ทุกวิชา 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอน จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน และอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้และความรอบรู้ มีการวิจัยด้านการจัดการเรียนการสอน 6) จัดการเรียนรู้อให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย ร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ 7) ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถ

รวมทั้งพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคลตลอดชีวิต ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของประชาชนทั้งประเทศ การศึกษาจะมีความสำคัญและเป็นประโยชน์มากขึ้น จะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งจะพัฒนาความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รักตัวเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

7. องค์ประกอบของการดำเนินงานด้านกระบวนการทางการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2542, หน้า 11) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการดำเนินงานด้านกระบวนการทางการศึกษาไว้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการและความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ทำนายความสามารถของผู้เรียน 3) การออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างผู้เรียนและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย 4) การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ 5) การจัดเตรียมและใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอน 6) การประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน รวมทั้งการวางแผนให้ผู้เรียนประเมินความก้าวหน้าของตนเองและนำมาใช้ปรับปรุงพัฒนาตนเอง 7) การวิเคราะห์ผลการประเมิน และนำมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน 8) การศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อและกระบวนการจัดการเรียนรู้

ปรัชญา เวสารัชช (2545, หน้า 8 - 9) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการจัดการศึกษามี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สารเนื้อหาในการศึกษา ในกรณีที่มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ผู้จัดการศึกษามักจัดทำหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระ หลักสูตรเหล่านี้ อาจเป็นหลักสูตรกลางที่ใช้สำหรับการศึกษาแต่ละระดับ แต่ขณะเดียวกันก็ควรเปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ด้วย เนื้อหาสาระในการศึกษานั้นควรทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกระบวนการจัดการศึกษา ทั้งนี้ครูต้องทบทวนเนื้อหาสาระที่ตนสอนเพื่อปรับแก้ไขให้ถูกต้องทันสมัย และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน หากเห็นว่าเนื้อหาผิดพลาดหรือล้าสมัย ควรแจ้งผู้บริหารให้ทราบ 2) ครูผู้สอน หรือผู้ให้การเรียนรู้ ผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ได้แก่ ครูและอาจารย์ ซึ่งถือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง บุคคลเหล่านี้ต้องได้รับการศึกษา

อบรมมาทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอด เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งสำหรับครูและอาจารย์คือต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอในการติดตามเรียนรู้เนื้อหาวิชาการวิชาชีพใหม่ๆ และวิทยาการด้านการเรียนการสอน ตลอดเวลา บางกรณีต้องมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ด้วย อนึ่ง ครูและอาจารย์ต้องพัฒนาความสามารถในการประยุกต์สาระเนื้อหาและองค์ความรู้ใหม่ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม 3) สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา สื่อและอุปกรณ์ต่างๆ เช่น อาคาร สถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ กระดานเขียน หนังสือ แบบเรียน สมุด ดินสอ ตลอดจนถึงอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่มีราคาแพงทั้งหลาย เช่น อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เหล่านี้ สื่อและอุปกรณ์เหล่านี้เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา ครูและผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลให้สิ่งเหล่านี้มีอย่างเพียงพออยู่ในสภาพใช้งานได้ และใช้สื่อเหล่านี้เป็นส่วนช่วยให้เกิดการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ครูที่มีคุณภาพต้องสามารถผลิตและพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การศึกษาสำหรับการสอนของตนด้วย 4) รูปแบบวิธีการเรียนการสอน การศึกษายุคใหม่นั้นมีความแตกต่างไปจากการศึกษายุคก่อนซึ่งเน้นที่ตัวครู ระบบการศึกษายุคใหม่เน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน ดังนั้น รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่จึงแตกต่างไปจากเดิม จึงเกิดคำว่า “ปฏิรูปการเรียนรู้อันนำไปสู่กระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การระดมความคิด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนำชมนอกสถานที่เรียน การใช้อุปกรณ์เครื่องมือประกอบรูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่ๆนี้ ผู้สอนพึงระมัดระวังเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่ม และจำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ประกอบกับการทำความเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนของตน 5) ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา ในกระบวนการจัดการศึกษา ยังมีผู้ที่รับผิดชอบที่อาจไม่ได้เป็นผู้ถ่ายทอดโดยตรงอีกหลากหลาย ได้แก่ ผู้บริหารซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาที่ตนรับผิดชอบให้เป็นไปโดยเรียบร้อย นำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และยังจำเป็นต้องมีบุคลากรทางการศึกษาอื่นร่วมด้วย เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ งานทะเบียน งานโภชนาการและสุขอนามัยรวมทั้งฝ่ายสนับสนุนอื่นๆ 6) เงินทุนสนับสนุน กระบวนการจัดการศึกษาเป็นเรื่องของการลงทุน ซึ่งผู้ลงทุนอาจเป็นรัฐบาลในฐานะผู้รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ชุมชน เป็นต้น เงินทุนเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดผลตามเป้าหมาย 7) สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม การจัดการศึกษาในระบบที่ยังต้องอาศัยชั้นเรียนยังเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นอาคารสถานที่ ห้องเรียน และบรรยากาศแวดล้อมที่ใช้ในกระบวนการจัดการศึกษาจึงเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ ถึงแม้จะมีการจัดการศึกษาโดยใช้สื่อทางไกลก็ตาม ก็ยังต้องมีสถานที่สำหรับการบริหารจัดการ การผลิตและถ่ายทอดสื่อ หรือการทำงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่ยังต้องใช้อาคารเป็นสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอน สิ่งที่ผู้บริหารและผู้จัดการศึกษาต้องสนใจดูแลคือความเพียงพอเหมาะสม ปลอดภัยและการมีบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อการเรียนรู้อัน 8) ผู้เรียน ผู้เรียนหรือผู้ศึกษา

ถือเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นที่สุดของกระบวนการจัดการศึกษา เพราะผู้เรียน คือ ผู้รับ การศึกษา และเป็นเป้าหมายหลักของกระบวนการจัดการศึกษา การปรับเปลี่ยนความรู้และ พฤติกรรมของผู้เรียนเป็นดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการจัดการศึกษา กระบวนการ จัดการศึกษาจึงครอบคลุมขั้นตอนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ตั้งแต่การเตรียมความพร้อม สำหรับการเรียนรู้ การให้การศึกษาอบรม การประเมิน และการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้เป้าหมายกระบวนการจัดการศึกษาในภาพรวมจึงมิได้จำกัดวงแคบเฉพาะ ในสถานที่ แต่มุ่งที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีปรัชญาพื้นฐานสำคัญคือ “ทุกคนต้องเป็นส่วน สำคัญของการจัดการศึกษา และการศึกษาต้องจัดสำหรับคนทุกคน”

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549 ก.หน้า 20-23) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบสำคัญ ของกระบวนการจัดการศึกษามี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ได้แก่ 1) สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร 2) สถานศึกษามีการ บริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน 3) สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและ กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ ผู้เรียนอย่างหลากหลาย 5) สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ 6) สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น 7) สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบัน วิชาการเพื่อพัฒนาวิชาการเรียนรู้ในชุมชน 8) สถานศึกษามีการจัดระบบประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของกระบวนการทางการศึกษา ประกอบด้วย ที่นักวิชาการและ หน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ ได้กำหนดไว้เป็นแนวทางที่มีความใกล้เคียงและสอดคล้องกัน ตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้กำหนดเป็นมาตรฐานด้านกระบวนการทางการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 มาตรฐาน (ด้าน) ซึ่งประกอบด้วย 1) การจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนา องค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร 2) การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน 3) การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การจัดกิจกรรมส่งเสริม คุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย 5) การจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียน พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ 6) การสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา ท้องถิ่น 7) การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนา วิธีการเรียนรู้ในชุมชน 8) การจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการ บริหารการศึกษา

สภาพการดำเนินงานด้านกระบวนการทางการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. การจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและ ครบวงจร

1.1 ความหมายของการจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร

สุนันทา เลานันท์ (2541, หน้า 50) อ้างถึง โวเรน, บีนิส (Voren, Benis) ได้กล่าวถึง ความหมายของการจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร หมายถึง การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นยุทธศาสตร์ทางการศึกษาที่สลับซับซ้อน เพื่อมุ่งให้เกิดความเปลี่ยนแปลงความเชื่อทัศนคติ ค่านิยมและโครงสร้างขององค์กร เพื่อให้องค์กรปรับตัวให้เข้ากับวิทยาการใหม่ๆ รวมทั้งสิ่งที่ท้าทายได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

สมคิด บางโม (2542, หน้า 50 – 51) ได้กล่าวถึง การจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร หมายถึง ความพยายามเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนทั่วทั้งองค์กร โดยเริ่มจากฝ่ายบริหารระดับสูง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความเจริญเติบโตขององค์กร โดยสอดแทรกสิ่งที่ได้มีการวางแผนไว้แล้วเข้าไปในกระบวนการขององค์กรด้วยการใช้ความรู้ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์

อรุณ รักรธรรม (2546, หน้า 102) ได้กล่าวถึง การจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร หมายถึง การเปลี่ยนองค์กรที่มี การวางแผนล่วงหน้าให้องค์กรเกี่ยวกับระบบทุกระบบที่ประกอบกันในองค์กรโดยใช้ความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์เข้ามาแทรกไว้ในกระบวนการที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อวัตถุประสงค์ในการเจริญก้าวหน้าของส่วนต่างๆ ภายในองค์กร ตลอดจนเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถปรับองค์กรให้เข้ากันอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป

วิฑูรย์ สุขสว่าง (2548, หน้า 6) ได้กล่าวถึง การจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร หมายถึง เทคนิคหรือวิธีการที่ทำให้องค์กรหรือหน่วยงานสามารถปรับตัว ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมขององค์กรได้อย่างเหมาะสมทำให้องค์กรมีความทันสมัย สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและก้าวหน้าอยู่เสมอ

สมยศ นาวิการ (2548, หน้า 341) ได้กล่าวถึง ความหมายของ เวนเดล, เฟรนช์ และ ซีซิล, เบล (Wendell, Frenc & Cecil, Bell) ได้กล่าวถึง การจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร หมายถึง กระบวนการปรับปรุงการแก้ปัญหา และฟื้นฟูขององค์กรโดยการบริหารวัฒนธรรมขององค์กรแบบร่วมมือร่วมใจที่ให้

ความสำคัญเป็นพิเศษกับวัฒนธรรมของทีมงานที่เป็นทางการ โดยได้รับความช่วยเหลือจากผู้นำการเปลี่ยนแปลง และใช้ทฤษฎีและวิทยาการของพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2549, หน้า 17) ได้กล่าวถึง ความหมายการจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร หมายถึง สถานศึกษาจะต้องจัดโครงสร้างการบริหารสอดคล้องกับกฎ ระเบียบ ว่าด้วยการแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาตามที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และมาตรฐานของหน่วยงานที่ชัดเจน มีคำสั่งมอบหมายงาน มีการทบทวนปรับเปลี่ยนโครงสร้างให้เหมาะสมกับทิศทางการบริหารสถานศึกษา

กาญจนา ไจรมเย็น (2553, หน้า 11) ได้กล่าวถึง การจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร หมายถึง ระบบการบริหารงานที่มีความชัดเจน บุคลากรในโรงเรียนมีความเข้าใจและมีส่วนร่วม มีการจัดการข้อมูล สารสนเทศอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน เป็นปัจจุบัน มีระบบประกันคุณภาพภายในที่ดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ ผลการบริหารงานและพัฒนาผู้เรียน

กาญจนา คูทิพย์ (2554, หน้า 9) ได้กล่าวถึง การจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร หมายถึง การจัดโครงสร้างการบริหารที่เหมาะสม ยืดหยุ่น มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ มาตรฐานการปฏิบัติงาน มีการมอบหมายงานแบบมีส่วนร่วม มีการจัดระบบการบริหารแบบครบวงจรทั้ง การวางแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ การติดตาม ประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนาที่มีความคล่องตัว ยืดหยุ่นเหมาะสมกับสถานการณ์

สรุปได้ว่า การจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร หมายถึง การจัดระบบของสถานศึกษาเพื่อรองรับการบริหารที่มีคณะกรรมการบริหารหลักสูตร การจัดองค์กรและโครงสร้าง และระบบการพัฒนาองค์กร การบริหารงานที่ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม เป็นระบบ การจัดข้อมูลสารสนเทศอย่างครอบคลุม และทันต่อการใช้งาน มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาบุคลากร ผู้บริหาร ครูและบุคลากรสนับสนุนการศึกษา อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจในระบบและผลของการบริหารงานที่พัฒนาผู้เรียน

1.2 ความสำคัญของการจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2549, หน้า 18) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร ว่าการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหาร และระบบการบริหารงานที่มีความคล่องตัวสูงปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม มีการบริหารเชิงกลยุทธ์ มีการบริหาร โดยใช้

หลักการมีส่วนร่วมและมีการตรวจสอบ ถ่วงดุล มีระบบและดำเนิน การประกันคุณภาพภายใน เป็นไปตามกฎกระทรวง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549 ก, หน้า 20) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร ว่าการจัดองค์กร โครงสร้าง และระบบการบริหารงานที่เหมาะสม มีการจัดข้อมูลสารสนเทศอย่างครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน มีการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหาร ครูและบุคลากรสนับสนุน การศึกษา อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 12) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร ว่าการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานที่มีความคล่องตัวสูงและปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์ มีการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ ผลการบริหารงานและการพัฒนาผู้เรียน

กาญจนา ไจรมเย็น (2553, หน้า 12) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดองค์กร และโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร ว่าการจัดระบบ บริหารและสารสนเทศ เป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบบริหาร สถานศึกษาตั้งแต่การจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการประกันคุณภาพการศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายใน เพื่อทำหน้าที่กำหนดแนวทางวิธีดำเนินการ ประสานงาน กำกับ ติดตาม ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะการดำเนินงานฯ แต่งตั้งบุคลากร ตรวจสอบทบทวน และรายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี พัฒนาระบบสารสนเทศใช้ ในการดำเนินงานได้อย่างมีประโยชน์สะดวกตรงตามต้องการ

กาญจนา คูทิพย์ (2554, หน้า 11) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดองค์กรและ โครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร ว่าสถานศึกษาจัด องค์กร โครงสร้างการบริหารเป็นลายลักษณ์อักษร มีการวางระบบระเบียบรองรับการบริหาร มีคณะกรรมการบริหารทั้งการบริหารหลักสูตร การเรียนการสอน งานบุคคล งานงบประมาณ ทรัพย์สินและรายได้ บริหารงานทั่วไปมีระบบข้อมูล สารสนเทศ เพื่อการบริหารที่ถูกต้อง และ ครบถ้วน ทันต่อการใช้งาน มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล เปรียบเทียบกับเป้าหมายตาม แผนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งนำข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

สรุปได้ว่า การจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารและพัฒนาองค์กรอย่าง เป็นระบบและครบวงจร สำคัญต่อการพัฒนาองค์กรให้มีการจัดองค์กร โครงสร้าง และระบบการ บริหารงานที่ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม การจัดข้อมูลสารสนเทศอย่างครอบคลุม และทัน ต่อการใช้งาน เพื่อมุ่งเน้นไปพัฒนาองค์กร รวมทั้ง การมีระบบการประกันคุณภาพภายในที่

ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาบุคลากร ผู้บริหาร ครูและบุคลากรสนับสนุนการศึกษา
 อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจในระบบและผลของ
 การบริหารงานที่พัฒนาผู้เรียน

1.3 ลักษณะของการจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็น
 ระบบและครบวงจร

สุนันทา เลานันท์ (2541, หน้า 53 - 54) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดองค์กร
 และโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจรจะมีลักษณะต่าง ๆ
 หลายประการ เช่น การพัฒนาจะมุ่งเน้นไปที่วัฒนธรรมขององค์กร (organization cultural)
 ค่านิยม (value) และทัศนคติของบุคคลภายในองค์กร โดยการพัฒนาจะต้องการกระทำเป็น
 ระบบ การพัฒนาต้องเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงสุดและคณะกรรมการบริหารจะต้องให้ความร่วมมือ
 ในการเปลี่ยนแปลง เพื่อวัตถุประสงค์ภาพที่ได้จากการพัฒนาองค์กร การพัฒนาองค์กรจะต้อง
 ใช้เทคนิค เทคโนโลยีใหม่ เพื่อพัฒนาความสามารถของบุคคล

จันทร์พร ตูสอน (2550, หน้า 1) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดองค์กรและ
 โครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร ประกอบด้วย 3
 ลักษณะ ดังนี้ 1) กิจกรรมพัฒนาระบบสารสนเทศ 2) กิจกรรมงานประกันคุณภาพภายใน และ
 3) กิจกรรมทัศนศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาบุคลากร

เบญจวรรณ คันธวงศ์ (2551, หน้า 1) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดองค์กรและ
 โครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร ว่าสถานศึกษามีการจัด
 องค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร
 ประกอบด้วย 5 ลักษณะ ดังนี้ 1) มีการจัดองค์กร โครงสร้างและระบบการบริหารงานที่มี
 ความคล่องตัวสูงและปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์ 2) มีการจัดการข้อมูลสารสนเทศ
 อย่างเป็นระบบครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน 3) มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่
 ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 4) มีการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และ 5)
 ผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจผลการบริหารงานและการพัฒนาผู้เรียน

กาญจนา คูทิพย์ (2554, หน้า 12) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดองค์กรและ
 โครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร ว่าสถานศึกษามีการจัด
 โครงสร้าง องค์กร ระบบบริหารงานและการพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร
 ประกอบด้วย 11 ลักษณะดังนี้ 1) จัดแผนภูมิการจัดองค์กรและโครงสร้างการบริหารงานเป็น
 ลายลักษณ์อักษร 2) วางระบบระเบียบรองรับการบริหารที่มีความคล่องตัวสามารถปรับเปลี่ยน
 ได้ตามความเหมาะสม 3) แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและดำเนินการอย่างเป็นระบบ
 4) จัดระบบบริหารงานบุคคลที่มีคุณภาพ 5) จัดระบบบริหารงานงบประมาณ ทรัพย์สินและ
 รายได้ที่มีคุณภาพ 6) จัดระบบบริหารงานทั่วไปที่มีคุณภาพ 7) ประเมินผลการดำเนินงานและ
 รายงาน 8) จัดระบบกลไกและมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวง 9) จัดระบบ

กลไกและมีการตรวจสอบติดตามคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวง 10) ได้รับการประเมินทั้งภายในและภายนอกตามกฎกระทรวงและเผยแพร่ผลการประเมินอย่างกว้างขวาง และ 11) นำผลตรวจ ติดตามและการประเมินภายในและภายนอกไปปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การจัดองค์กร และโครงสร้าง ระบบการบริหาร และพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบ และครบวงจร มีลักษณะคือ มีการพัฒนาจะมุ่งเน้นไปที่วัฒนธรรมขององค์กร ค่านิยมทัศนคติของบุคคลภายในองค์กร โดยมีการกระทำที่เป็นระบบ มีการปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมกับสถานการณ์ มีการจัดข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ และผู้ที่เกี่ยวข้องพึงพอใจผลการบริหารงานและพัฒนาผู้เรียน มีการจัดแผนภูมิการจัดองค์กรและโครงสร้างการบริหารงานเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดระบบการประเมินคุณภาพภายในและภายนอก มีการติดตามผลการประเมินคุณภาพภายในและภายนอก เพื่อนำไปปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การจัดองค์กร และโครงสร้าง ระบบการบริหาร และพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบ และครบวงจร หมายถึง การจัดองค์กร โครงสร้าง และระบบการบริหารงานที่ปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ การจัดข้อมูลสารสนเทศอย่างครบถ้วน เพื่อสะดวกต่อการใช้งานของสถานศึกษา การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก การวางแผนพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกกลุ่ม และการประชาสัมพันธ์เพื่อประชุมชี้แจงผู้ปกครองชุมชนเกี่ยวกับระบบการบริหารงานให้การพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และสามารถวัดได้ 5 ข้อ ดังนี้ 1) การจัดองค์กร โครงสร้าง และระบบการบริหารงานที่ปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ 2) การจัดข้อมูล สารสนเทศอย่างครบถ้วน เพื่อสะดวกต่อการใช้งานของสถานศึกษา 3) การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก 4) การวางแผนพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกกลุ่ม และ 5) การประชาสัมพันธ์เพื่อประชุมชี้แจงผู้ปกครองชุมชน เกี่ยวกับระบบการบริหารงานให้การพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

2.1 ความหมายการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

พิณสุดา สิริรังสี (2541, หน้า 35) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง การบริหารการศึกษาเป็นการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการตัดสินใจทางการบริหารการศึกษา จากส่วนกลางไปสู่ส่วนล่างหรือระดับปฏิบัติ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานและสถานศึกษา

ประพันธ์ สุริหาร. (2542, หน้า 4) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง กลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษาโดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการ

ตัดสินใจไปจากระดับรัฐหรือเขตการศึกษาไปยังแต่ละโรงเรียน โดยให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และผู้ปกครองมีอำนาจควบคุมกระบวนการจัดการศึกษามากขึ้น โดยให้มีหน้าที่และรับผิดชอบตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณ บุคลากร และหลักสูตร

ประกอบ คุณารักษ์, และคนอื่นๆ (2543, หน้า 91) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง การถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารการศึกษาในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปของส่วนกลางไปยังสถานศึกษา

อุทัย บุญประเสริฐ (2543, หน้า 9) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง กลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษา โดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลางไปยังแต่ละโรงเรียนและให้คณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครู สมาชิกในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ศิษย์เก่าและผู้บริหารโรงเรียนได้มีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนมีหน้าที่และรับผิดชอบในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับงบประมาณ บุคลากรและวิชาการ โดยให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 1-2) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง การกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังโรงเรียนให้โรงเรียนมีอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ มีอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการ ทั้งด้านวิชาการงบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป ภายใต้คณะกรรมการโรงเรียน (school board) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนนักเรียนและผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปโดยมีส่วนร่วมและตรงตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2545, หน้า 40) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง การบริหารแบบหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนเป็นอิสระมากขึ้น ให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้แทนชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น เป็นการบริหารที่อยู่บนพื้นฐานการวิจัยที่ยืนยันประโยชน์ของการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม โดยมุ่งอำนาจให้แก่คณะกรรมการโรงเรียนใน 3 เรื่อง คือ งบประมาณบุคลากร หลักสูตรหรือโปรแกรมการศึกษา

สมหมาย สร้อยนาคพงษ์ (2545, หน้า 2) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังโรงเรียน ให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ มีความอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการ ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและการบริหารทั่วไป ภายใต้คณะกรรมการโรงเรียน (school board) หรือ school committee หรือ school council ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่าผู้แทนนักเรียน และผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปโดยมีส่วนร่วม และตรงตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง

และชุมชนมากที่สุด

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2545, หน้า 2) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษา โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง การกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาจาก ส่วนกลางไปยังโรงเรียนให้โรงเรียนมีอำนาจ มีหน้าที่ ความรับผิดชอบ มีความอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป โดยคณะกรรมการโรงเรียน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549, หน้า 5) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง ได้กล่าวถึง รูปแบบการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และความเป็นอิสระของสถานศึกษา จึงเป็นรูปแบบที่เชื่อว่า น่าจะมี ประสิทธิภาพมากที่สุด และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของระบบการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่จะพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ นั้น จำเป็นต้องให้อำนาจในการตัดสินใจที่สำคัญๆ เกี่ยวกับการศึกษาแก่บุคคลผู้ได้ชื่อว่ามี ความเป็นมืออาชีพทางการศึกษาโดยตรง ซึ่งก็คือ ครู และผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องตัดสินใจ ร่วมกับผู้บริหาร และผู้แทนชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาของสถานศึกษานั้นๆ เพราะ บุคคลเหล่านี้อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 12) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง การกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา มีการบริหารเชิงกลยุทธ์และใช้หลักการมีส่วนร่วม มีคณะกรรมการ สถานศึกษาร่วมพัฒนาสถานศึกษา มีการพัฒนาบุคคลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผู้รับบริการ และผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจผลการบริหารงานและพัฒนาผู้เรียน

มายเออร์, และสโตนฮิลล์ (Myers, & Stonehill, 1993, p.1) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง กลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษา โดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากระดับรัฐหรือเขตการศึกษาไปยังแต่ละโรงเรียน โดย ให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียนและผู้ปกครอง มีอำนาจควบคุมกระบวนการจัดการศึกษา มากขึ้น โดยให้มีหน้าที่และรับผิดชอบในการตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณ บุคลากรและ หลักสูตรการศึกษา

บราวน์ (Brown, 1994, p.25) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้ สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง เป็นการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบและการตัดสินใจ จากส่วนกลางหรือศูนย์รวมอำนาจไปสู่ส่วนต่างๆ ขององค์การหรือตามระดับชั้นขององค์การ โดยทุกส่วนขององค์การได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจการบริหารและจัดการศึกษาเป็นรากฐานที่ สำคัญตามจุมุขหมายของการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษา

روبสัน, และแมทวส์ (Robson, & Mathews, 1995, p.162) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง การมอบอำนาจการบริหาร

และจัดการศึกษาจากส่วนกลางให้แก่สถานศึกษาโดยหลักแล้วเป็นอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน

เซ็ง ยิน เซียง (Cheng, Yin Cheong, 1996, p.44) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนคณะครู ผู้ปกครองชุมชน ฯลฯ ซึ่งมารวมตัวเป็นคณะกรรมการโรงเรียนได้มีโอกาสจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้นและได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เดวิด เจ แอล (David J.L, 1996, pp.4-5) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานแนวทางหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา โดยการกระจายอำนาจจัดการศึกษาไปยังโรงเรียนให้มากขึ้น โดยมีความเชื่อว่าการเพิ่มให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่มากขึ้นจะทำให้ประสิทธิภาพของโรงเรียนสูงขึ้นมีความยืดหยุ่นมากขึ้นและมีผลผลิตดีขึ้น

สรุปได้ว่า การบริหาร และจัดการศึกษา โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง การกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา การบริหารเชิงกลยุทธ์และใช้หลักการมีส่วนร่วม หลักการบริหารตนเอง หลักการบริหารทั้งระบบ หลักความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ ซึ่งให้คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาสถานศึกษา ตามรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน การตรวจสอบและถ่วงดุลในสถานศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและการบริหารทั่วไป ภายใต้คณะกรรมการสถานศึกษา

2.2 ความสำคัญของการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

พิณสุดา สิริธรังสี (2541, หน้า 48) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน มีความสำคัญคือถ้าระบบการบริหารงานไม่ดีจะมีผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ซึ่งการบริหารและการจัดการศึกษานั้นต้องใช้ศาสตร์ และศิลป์ทุกประการ เพราะว่าการดำเนินงานต่างๆ มิใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จได้เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์การที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายและเพื่อความอยู่รอดขององค์การ

ประพันธ์ สุริหาร (2542, หน้า 6) ได้กล่าวถึง การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน มีความสำคัญคือ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานต้องประกอบไปด้วยแนวคิดหลักสำคัญ 2 ประการ คือ 1) โรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญสำหรับตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจสั่งการที่ดีควรอยู่ในหน่วยปฏิบัติ จึงควรเพิ่มอำนาจในการบริหารและจัดการงบประมาณให้กับโรงเรียนมากขึ้น และลดการควบคุมจากส่วนกลางลง และ 2) การมีส่วนร่วม

และการมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการปฏิรูปการบริหารการจัดการศึกษา ความสำเร็จของการปฏิรูปไม่ใช่เกิดจากการควบคุมจากภายนอก หากแต่เกิดจากการที่สมาชิกในโรงเรียนและชุมชนให้ความร่วมมือกันในการตัดสินใจการบริหาร และการปฏิบัติงาน

ถวิล มาตรการเยี่ยม (2545, หน้า 42) การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน มีความสำคัญไว้ 4 ประการ ดังนี้ 1) หลักดุลยภาพ 2) หลักการกระจายอำนาจ 3) หลักระบบบริหารจัดการตนเอง และ 4) หลักการริเริ่ม

อรุณ รักรธรรม (2546, หน้า 46) การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน มีความสำคัญคือ การบริหารและการจัดการศึกษา มีความสำคัญเนื่องจากเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่จะต้องมีการจัดโครงสร้างองค์กร มีการกำหนด วางแผน วิธีการและขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรได้ปฏิบัติงานที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายขององค์กร

สมยศ นาวิการ (2548, หน้า 72) การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน มีความสำคัญคือ การจัดโครงสร้างองค์กร ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารสถานศึกษา โครงสร้างองค์กรเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะต้องจัดโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมสอดคล้องกับภารกิจหน้าที่ วัตถุประสงค์ นโยบายและเป้าหมายในการทำงาน โดยควรจัดองค์กรให้เหมือนกับระบบของสิ่งมีชีวิตที่มีการพึ่งพาอาศัยและมีการสื่อสารในระดับเดียวกันให้มาก

วิโรจน์ สารรัตนะ (2549, หน้า 2) การบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน มีความสำคัญไว้ 5 ประการ คือ 1) หลักการกระจายอำนาจ 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน 4) หลักการบริหารตนเอง และ 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล

เซ็ง ยิน เซียง (Cheng, Yin Cheong, 1996, p.44) ได้กล่าวถึง ความสำคัญในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 2 ประการ คือ 1) โรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญสำหรับตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจสั่งการที่ดีควรอยู่ที่หน่วยปฏิบัติตั้งนั้น จึงควรเพิ่มอำนาจในการบริหารและจัดการงบประมาณให้กับโรงเรียนมากขึ้นและลดการควบคุมจากส่วนกลางลง และ 2) การมีส่วนร่วมและการมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการปฏิรูปการบริหารและจัดการศึกษา ความสำเร็จของการปฏิรูปไม่ใช่เกิดจากการควบคุมจากภายนอกหากแต่เกิดจากการที่สมาชิกในโรงเรียนและชุมชนให้ความร่วมมือกันในการตัดสินใจการบริหารและปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า การบริหาร และจัดการศึกษา โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน มีความสำคัญคือ การบริหารและการจัดการศึกษาที่หน่วยปฏิบัติโดยมีสถานศึกษาเป็นฐานหรือเป็นองค์กรในการจัดการศึกษา ซึ่งมีการกระจายอำนาจการบริหาร การจัดการศึกษา การบริหารเชิงกลยุทธ์ และใช้หลักการมีส่วนร่วม หลักการบริหารตนเอง หลักการบริหารทั้งระบบ หลักความรับผิดชอบ

ที่ตรวจสอบได้ ซึ่งให้คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาสถานศึกษา ตามรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน การตรวจสอบและถ่วงดุลในสถานศึกษา

2.3 ลักษณะของการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

อุทัย บุญประเสริฐ (2543, หน้า, 50-51) ได้กล่าวถึงลักษณะการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานไว้ 5 ประการคือ 1) หลักการกระจายอำนาจ (decentralization) ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่า โรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก 2) หลักการมีส่วนร่วม(participation) โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการศึกษา จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น 3) หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน (return power to people) ในอดีตการจัดการศึกษาจะทำกันหลากหลาย บางแห่งก็ให้วัดหรือองค์กรในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการต่อมา มีการรวมการจัดการศึกษาไปให้กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เกิดเอกภาพและมาตรฐานทางการศึกษา แต่เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ความเจริญต่างๆ รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาโดยส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัด เกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเองอีกครั้ง 4) หลักการบริหารตนเอง (self-managing) ในระบบการศึกษาทั่วไป มักจะกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบายของส่วนกลาง โรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริง สำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย และนโยบายของส่วนรวม แต่มีความเชื่อว่าวิธีทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธี การที่ส่วนกลางทำหน้าที่เพียงกำหนดนโยบายและเป้าหมายแล้วปล่อยให้โรงเรียนมีระบบการบริหารด้วยตนเอง โดยให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งอาจดำเนินการได้หลากหลายด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน แล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมที่ทุกอย่างถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม และ 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (check and balance) ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามกำหนดและเป็นไปตามนโยบายของชาติ

ยุวดี ศันสนียรัตน์ (2544, หน้า 6) ได้กล่าวถึงลักษณะการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานไว้ คือ การบริหารที่เป็นการกระจายอำนาจ หลักการกระจายอำนาจว่าเป็นการตัดสินใจจากส่วนกลางที่สถานศึกษามีอำนาจตัดสินใจใน 3 เรื่องหลัก คือ

งบประมาณ และทรัพยากร บุคลากร หลักสูตร หรือโปรแกรมการเรียน โดยให้สถานศึกษามีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนที่ตรงกับความต้องการของนักเรียนในพื้นที่นั้น ๆ

ธเนศ ขำเกิด (2545, หน้า 154) ได้กล่าวถึงลักษณะการบริหารและจัดการศึกษา โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานไว้ คือ การบริหารที่เป็นการกระจายอำนาจ การกระจายอำนาจนั้นเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก

นิพนธ์ เสือก้อน (2545, หน้า 5) ได้กล่าวถึงลักษณะการบริหารและจัดการศึกษา โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน คือ ลักษณะการบริหารการใช้สถานศึกษาเป็นฐานนั้นจะเป็นการบริหารที่เป็นการกระจายอำนาจ หลักการกระจายอำนาจนั้นเป็นการสร้างและเพิ่มพลังอำนาจในการจัดการศึกษาของผู้มีส่วนรับผิดชอบในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ ผู้บริหารต้องใช้อำนาจกับทีมงาน หรือบุคลากรในการทำงานอย่างเต็มที่ ทั้งอำนาจในการบริหารจัดการ ความรับผิดชอบ การบริหารทรัพยากร และความชอบธรรมต่าง ๆ ในขอบเขตของงานที่ได้รับมอบหมาย 3 ประการ ดังนี้ 1) การกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจให้กับสายงานในระดับต่ำลงไปจะต้องเกิดขึ้น โดยที่ผู้บริหารไม่เข้าไปก้าวก่ายหรือเข้าไปมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของสมาชิก 2) จะต้องเปลี่ยนความคิด และการปฏิบัติในเรื่องของอำนาจ การควบคุมที่เคยเป็นของผู้บริหารแต่เพียงผู้เดียว มาเป็นการควบคุมด้วยกลุ่มสมาชิก การควบคุมจึงเป็นของทุกคนในองค์กร และ 3) องค์กรจะต้องมีสภาพที่สมาชิกสร้างสรรค์งานได้อย่างเต็มความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขั้นพื้นฐานขององค์กร

สมยศ นาวิการ (2545, หน้า 4) ได้กล่าวถึง ลักษณะการบริหารการใช้สถานศึกษาเป็นฐานนั้นจะเป็นการบริหารที่เป็นการกระจายอำนาจ หลักการกระจายอำนาจ เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป จะส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความยุ่งยากและเพิ่มปัญหามากขึ้น ดังนั้น การกระจายอำนาจให้สถานศึกษามีพลังอำนาจ และรับผิดชอบในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รังสรรค์ มณีเล็ก (2547, หน้า, 315-316) ได้กล่าวถึง ลักษณะการบริหารการใช้สถานศึกษาเป็นฐานมีหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ 5 ประการดังนี้ 1) หลักการกระจายอำนาจ โดยกระจายอำนาจจากส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็กผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการศึกษาหรืออยู่ใกล้ชิดเด็กสามารถจัดการศึกษาได้ดีที่สุด ตรงตามความสำคัญของผู้เรียนและชุมชน อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ระดับปฏิบัติคือสถานศึกษา 2) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการบริหารตัดสินใจและร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน โดยการกำหนดนโยบายและ

แผน ร่วมตัดสินใจการกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น การร่วมคิดร่วมทำ และแม้จะบริหารโดยองค์คณะบุคคลก็ตาม ต้องเน้นกระจายโอกาสไปให้ทั่วถึงทั้งองค์กรเพื่อโยงโยให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด 3) หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน 4) หลักการบริหารตนเองสถานศึกษาจะมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้นภายใต้การบริหารในรูปขององค์คณะบุคคลคือคณะกรรมการสถานศึกษา 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล เมื่อโรงเรียนได้รับอิสระและอำนาจมา ก็ต้องแสดงความรับผิดชอบที่จะให้มีการตรวจสอบ เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้โรงเรียนจะต้องมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและภารกิจของ ผู้บริหาร ครูบุคลากรทางการศึกษาและชุมชนอย่างชัดเจน ภารกิจเหล่านี้ต้องสามารถตรวจสอบความสำเร็จได้เพื่อเป็นหลักประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดขึ้นตามที่กำหนดไว้

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2547, หน้า 59) ได้กล่าวถึง ลักษณะที่สำคัญในการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานคือการถ่ายโอนอำนาจการจัดการศึกษาไปสู่ความรับผิดชอบของชุมชน ซึ่งมีหลัก 5 ประการดังนี้ 1) หลักการกระจายอำนาจ กระจายอำนาจจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด ระบบการบริหารคล่องตัว มีอิสระ และมีประสิทธิภาพ เน้นความรับผิดชอบและตรวจสอบซึ่งกันและกัน 2) หลักการมีส่วนร่วม ผู้ปกครอง ครู นักเรียน ศิษย์เก่า ตัวแทนชุมชน ผู้บริหารร่วมตัดสินใจ ร่วมบริหาร เกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ ร่วมมอง ร่วมเห็น ร่วมคิด ร่วมพิจารณาและร่วมตัดสินใจ 3) หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชนเดิม บ้าน วัด วัง จัดแล้วมอบให้กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เกิดเอกภาพและมาตรฐานทางการศึกษา การจัดการศึกษาในส่วนกลางเริ่มมีขีดจำกัด ล้าช้า ไม่สนองต่อความต้องการของผู้เรียน และชุมชน จึงคืนกลับให้ ชุมชนดำเนินการ 4) หลักการบริหารตนเอง เชื่อว่าขึ้นอยู่กับความพร้อม สถานการณ์ ความแตกต่างของสิ่งแวดล้อม ความจำเป็นต่างกัน และวิธีการต่างกัน นโยบายเป้าหมายส่วนรวมก็บรรลุ และของชุมชนก็บรรลุ และ 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบาย และควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระตรวจสอบคุณภาพการบริหาร และการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

มานิตย์ สิทธิโสภาสกุล (2549, หน้า 17) กล่าวว่า ลักษณะของการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานประกอบด้วยหลักการสำคัญ 5 หลักการดังนี้ 1) หลักการกระจายอำนาจ 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน 4) หลักการบริหารตนเอง และ 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล

วิโรจน์ สารรัตนะ (2549, หน้า 9) ได้กล่าวถึง ลักษณะการบริหารการใช้สถานศึกษาเป็นฐานนั้นจะเป็นการบริหารที่เป็นการกระจายอำนาจ หลักการกระจายอำนาจเป็นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่าสถานศึกษาเป็นหน่วยสำคัญในการจัดการศึกษาในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก

ทรงศิลป์ ศรีธรรมาภรณ์ (2554, หน้า 1) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานไว้ 5 ประการดังนี้ 1) เป็นรูปแบบการบริหารโรงเรียนรูปแบบหนึ่ง 2) เป็นรูปแบบที่มีกระบวนการวิธีการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนที่แตกต่างไปจากเดิม 3) เป็นรูปแบบการบริหารที่มีการกระจายอำนาจจากรัฐบาล และผู้อำนวยการเขตพื้นที่ไปยังสถานศึกษา 4) เป็นรูปแบบที่มอบอำนาจ หรือการกระจายอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหาร และการจัดการศึกษาไปให้โรงเรียน และ 5) เป็นรูปแบบที่เชื่อว่าโรงเรียนเป็นจุดศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง จึงควรเป็นผู้ได้รับมอบอำนาจ หรือรับการกระจายอำนาจให้เป็นผู้บริหาร

สรุปได้ว่า การบริหาร และจัดการศึกษา โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน มีลักษณะคือ มีการกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารองค์กร มีการตัดสินใจในการบริหารสถานศึกษาในด้านงบประมาณ ทรัพยากร บุคลากร หลักสูตร สถานศึกษาเป็นหน่วยสำคัญในการตัดสินใจ การปรับแนวคิด การปฏิบัติในเรื่องของอำนาจให้ผู้ปฏิบัติในการตัดสินใจได้มากขึ้น แก้ไขปัญหาได้เองเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า ตัวแทนนักเรียน มีการบริหารตนเองของชุมชน มีการตรวจสอบ ถ่วงดุล จากชุมชน ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระตรวจสอบคุณภาพการบริหารและผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

สรุปได้ว่า การบริหาร และจัดการศึกษา โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน หมายถึง การกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล งานบริหารทั่วไปให้แก่สถานศึกษา การบริหารเชิงกลยุทธ์ และใช้หลักการมีส่วนร่วม ความเป็นอิสระคล่องตัวในการใช้หน้าที่ในการตัดสินใจและรับผิดชอบการบริหารงาน มีรูปแบบการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาสถานศึกษา ในระบบการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกิจต่างๆของสถานศึกษา และการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการให้บริการและจัดการศึกษา และสามารถวัดได้ 7 ข้อ ดังนี้ 1) การกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล งานบริหารทั่วไปให้แก่สถานศึกษา 2) การบริหารเชิงกลยุทธ์ และใช้หลักการมีส่วนร่วม 3) ความเป็นอิสระคล่องตัวในการใช้หน้าที่ในการตัดสินใจและรับผิดชอบการบริหารงาน 4) รูปแบบการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน 5) คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาสถานศึกษา 6) ระบบการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกิจต่างๆ ของสถานศึกษา และ 7) การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการให้บริการและจัดการศึกษา

3. การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.1 ความหมายการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ไสว พักขาว (2542, หน้า 7) ได้กล่าวถึง การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนให้ผู้เรียนใช้ กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และฝึกฝนให้ใช้กระบวนการอย่างชำนาญ เป็นการเน้นให้ นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

ธนู ฤทธิกุล (2542, หน้า 42) ได้กล่าวถึง การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึงปรัชญาการศึกษาที่เน้นความสำคัญของนักเรียนเป็นหลัก จนถึง ทฤษฎีการเรียนรู้หลักๆ และทฤษฎีการเรียนรู้ที่ประยุกต์ไปสู่การจัด การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่องในปัจจุบันกล่าวว่าแนวทางนี้เป็นยุทธศาสตร์หลักที่จะนำพา การจัดการศึกษาไปสู่เป้าหมาย นั่นคือการพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณลักษณะเฉพาะที่เหมาะสม สำหรับการเป็นประชากรในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ทัศนะไว้ดังนี้

โกวิท วรพิพัฒน์ (2542, หน้า 42) ได้กล่าวถึง การจัดหลักสูตรและกระบวนการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง กระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหา เป็น

สุรชาติ สังข์รุ่ง (2542, หน้า 7) ได้กล่าวถึง การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง ปรัชญาการเรียนรู้ที่ว่า “ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ” และความเชื่อ เรื่อง “นักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้” การสอนที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญนั้นบทบาทของครูและ นักเรียนต้องเปลี่ยนไป ครูต้องลดบทบาทให้เหลือน้อยที่สุดมาเป็นเพียงผู้สนับสนุนและกระตุ้น ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ นักเรียนจะต้องเปลี่ยนบทบาทในฐานะผู้ทำตามคำสั่งครูมาเป็นผู้มี บทบาทในการเรียนมากที่สุด ครูจะต้องวิเคราะห์นักเรียนและรู้จักความสามารถนักเรียนก่อนลง มือพัฒนา ครูจะต้องพัฒนาแผนการเรียนรู้ขึ้นเอง และแผนจัด การเรียนรู้ต้องตอบสนองความ ต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อนักเรียนทุกคนจะได้รับการดูแลให้สามารถเรียนรู้ได้ โดย เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้ลงมือทำและได้แสดงออกอย่างอิสระยอมรับผลงานของนักเรียน ที่มีความแตกต่างกันตามกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไปก็คือนักเรียนจะร่วมกันวางแผน การเรียนรู้ ร่วมกันกำหนดหลักสูตรกับครู ร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและการ สอนของครู

ชนาธิป พรกุล (2543, หน้า 50) ได้กล่าวถึง การจัดหลักสูตรและกระบวนการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการคิด การค้นคว้า การทดลอง และการสรุปเป็นความรู้โดยตัวผู้เรียนเอง ผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาท หน้าที่จากการถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้วางแผนจัดการ ชี้นำ และอำนวยความสะดวกให้กับ ผู้เรียน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงหมายถึง การจัดการให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548, หน้า 51) ได้กล่าวถึง การจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดกิจกรรมโดยวิธีต่างๆ อย่าง

หลากหลายที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้อย่างแท้จริงเกิดการพัฒนาตนและสังคมคุณลักษณะที่ดี การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน จึงต้องใช้เทคนิควิธี การเรียนรู้รูปแบบ การสอนหรือกระบวนการเรียนการสอนใน หลากหลายวิธี

ทิตนา แชมมณี (2548, หน้า 120) ได้กล่าวถึง การจัดหลักสูตรและกระบวนการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนควรจะได้รับ และมีการจัดการกิจกรรม การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการ เรียนรู้อย่างตื่นตัวและได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ อันจะนำผู้เรียนไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่ แท้จริง

ประเวศ วะสี (2548, หน้า 11) ได้กล่าวถึง การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การเรียนรู้ในสถานการณ์จริง ซึ่งสถานการณ์จริงของแต่ละคน ไม่เหมือนกัน จึงต้องเอาผู้เรียนแต่ละคนเป็นที่ตั้ง ผู้สอนต้องเลือกจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ประสบการณ์ กิจกรรมและการทำงาน อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้าน ทั้งทางกาย ทาง จิตใจหรืออารมณ์ ทางสังคม และทางสติปัญญา ซึ่งรวมถึงการพัฒนาทางจิตวิญญาณ (Spiritual Development) ด้วย

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2549, หน้า 18) ได้ กล่าวถึง การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึงสถานศึกษามี การจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ มี การจัดการกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549, หน้า 20) ได้กล่าวถึงสถานศึกษามีการจัด หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ ผู้เรียนสำคัญที่สุดคือ การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ ตามมาตรา 22-24 โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์ กิจกรรมทางการศึกษา ลงมือปฏิบัติจริง คุุเปลี่ยนบทบาท จากการเป็นผู้ช้บอกให้ความรู้อย่างเดียว เป็นผู้คอยอำนวยความสะดวก คอยช่วยเหลือแนะนำ รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาให้กับนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 12) ได้กล่าวถึง การจัด หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับ ผู้เรียนและท้องถิ่น มีรายวิชา/กิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ มีการ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความถนัดและความสามารถของผู้เรียน

ครอนบาค (Cronbach, 1990, p.11) ได้กล่าวถึง การจัดหลักสูตรและกระบวนการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้นามากที่สุด ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ โดยเรียนรู้

จากการปฏิบัติจริง การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อม การสรุปความรู้ด้วยตนเอง และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

จอร์นสัน (Johnson, 1991, p.50) ได้กล่าวถึง การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดจากความคิด การค้นคว้า การทดลอง การสรุปเป็นความรู้โดยตัวของผู้เรียนเอง ผู้สอนจะมีบทบาทหน้าที่จากการถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้วางแผนจัดการชี้แนะและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงหมายถึง การจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ดริสคอลล์ (Driscoll, 1994, p. 405.) ได้กล่าวถึง การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้คอยรับการถ่ายทอดความรู้เท่านั้นแต่จะต้องเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความกระตือรือร้น และร่วมกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรวมทั้งวิธีการที่จะทำให้การเรียนนั้นสัมฤทธิ์ผล

แบรนดีส, และ กินนิส (Brandes, & Ginnis , 1998 ,pp.171 – 175) ได้กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือระบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญด้วยความเชื่อในศักยภาพความเป็นมนุษย์ว่าสามารถพัฒนาให้บรรลุความสำเร็จได้ ผู้เรียนจึงต้องได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

โรเจอร์ (Rogers, 1999, p. 271) ได้ผู้คิดค้นและใช้คำว่า"เด็กเป็นศูนย์กลาง (child - center)"เป็นครั้งแรก และต่อมามีคำซึ่งแสดงถึงแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในลักษณะคล้ายกันอีกหลายคำ (เช่น active learning, participatory learning หรือ learning หรือ learner Independence) แต่ปัจจุบันคำว่าเด็กเป็นศูนย์กลางนั้น เปลี่ยนไม่ใช่คำว่า"ผู้เรียนเป็นสำคัญ" คือ การจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นตัวสำคัญ

สรุปได้ว่า การจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง จัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่เหมาะสมกับผู้เรียน และท้องถิ่น ที่ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การนำไปใช้ และการประเมินผลองค์ประกอบของหลักสูตร และมีรายวิชาให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจอย่างหลากหลาย การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความถนัด และความสามารถของผู้เรียน การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดระบบการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียน การนำแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน ดำเนินการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ติดตามผล และใช้ผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ

3.2 ความสำคัญของการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ลิปพนนท์ เกตุทัต (2540, หน้า 5) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ของประเทศ การศึกษาจึงควรยึดหลักว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุดและนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียน ดังนั้น การศึกษาจึงต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและตามความสนใจ

ปัญญา แก้วเกยูร (2541, หน้า 12) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือสภาพปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก และเป็นระบบเปิดถึงกันทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ทั้งระบบ (system change) ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงควรเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ (child center) โดยยึดหลักทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองสูงสุด จึงควรพัฒนารูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นคุณภาพนักเรียนและปรับบทบาทของครูจากการเป็นผู้ถ่ายทอดเป็นผู้ชี้แนะแนวทางแห่งความรู้

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 16) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 7 ประการดังนี้ 1) เป็นเสมือนบ้ำาหลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ 2) เป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา 3) เป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็กตามจุดหมายของการจัดการศึกษา 4) เป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่าผู้เรียนและสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่เป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง 5) เป็นเครื่องมือกำหนดว่าเนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศและบำาเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม 6) เป็นเครื่องกำหนดว่าวิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้ไปด้วยความราบรื่นและผาสุกเป็นอย่างไร และ 7) ย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติทักษะและเจตคติของผู้เรียนในอันที่อยู่ร่วมกันในสังคมและบำาเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและชาติบ้านเมือง

อำภา บุญช่วย (2547, หน้า 20 - 21) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 6 ประการดังนี้ 1) เป็นเอกสารของทางราชการ หรือเป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาปฏิบัติ ไม่ว่าจะ เป็นสถาบันการศึกษาของรัฐบาลหรือเอกชน ดังนั้นหลักสูตรจึงเปรียบเสมือน “คำสั่ง” หรือ “ข้อบังคับ” ของทางราชการชนิดหนึ่งนั่นเอง 2) เป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา เพื่อควบคุม การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการ ที่จะจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาของรัฐบาลให้แก่ โรงเรียน 3) เป็นแผนการดำเนินงานของนักบริหารการศึกษาที่จะต้องอำนวยการควบคุมดูแล และติดตามประเมินผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาล 4) เป็นแผนการ ปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางในการปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะเสนอแนะจุดมุ่งหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอนซึ่งครูควรจะต้องปฏิบัติอย่าง จริงจัง 5) เป็นเครื่องมือของรัฐในอันที่จะพัฒนาคนและพัฒนากำลังคนซึ่งจะเป็นตัวจักรสำคัญ ในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติตามแผนของรัฐบาล และ 6) เป็นเครื่องชี้ถึงความ

เจริญของชาติ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ถ้าประเทศชาติใดมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้คนในประเทศของตนมีคุณภาพ

สันต์ ธรรมบำรุง (2547, หน้า 9 - 10) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 9 ประการดังนี้ 1) เป็นแผนปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง 2) เป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ 3) เป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของทางรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม 4) เป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาของรัฐบาลด้วย 5) เป็นแผนดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวกและควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย 6) เป็นการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญอกงาม และพัฒนาการของเด็กตามจุดหมายของการศึกษา 7) เป็นการกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่าจะเป็นไปในรูปใด 8) การกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะและความสามารถความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมอันเป็นการพัฒนากำลังคน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติที่ได้ผล และ 9) เป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันต่อเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

ประเวศ วะสี (2548, หน้า 11) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 5 ประการดังนี้ 1) มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน 2) ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ 3) ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 4) ผู้เรียนสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ และ 5) ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนที่ต้องการเรียนอย่างสนุกสนานจะเฝ้ารอคอยครูที่มีกิจกรรม และเทคนิคการสร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน การทำให้ผู้เรียนใฝ่รู้ใจจ่ออยู่กับกิจกรรมการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสำคัญคือ การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญเป็นอย่างมากในกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรบอกให้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างไร และจะต้องจัดเนื้อหาสาระ เครื่องมือวัดผลประเมินผลให้ตรงตามหลักสูตร ที่จัดอย่างเหมาะสมให้กับผู้เรียน และท้องถิ่น รายวิชาให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจอย่างหลากหลาย การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความถนัด และความสามารถของผู้เรียน การพัฒนานวัตกรรม

การจัดการเรียนรู้ และสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดระบบการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียน การนำแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน การส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ติดตามผล และใช้ผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ

3.3 ลักษณะของการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำราญ วังนุราช (2541, หน้า 61-63) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือลักษณะของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้อิงองค์ประกอบที่สำคัญคือ นักเรียนควรมีโอกาสเลือกเรียนตามความต้องการ ความถนัด และความสนใจของเขาเพื่อจะได้ค้นพบความสามารถของตน บทเรียนควรสนุกและแปลกใหม่ เพื่อจูงใจให้ติดตามและเร้าใจอยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองในสิ่งที่สนใจ รู้จักคิดและพัฒนาความคิดจากความรู้ที่ได้รับขยายวงไปสู่ความรู้ใหม่ เกิดความอยากรู้อยากเห็น และอยากทดลองให้ได้ผลสมจริง

ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์ (2542, หน้า 8) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือ ลักษณะของการเรียนรู้จะเกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างเข้มข้นคงทนมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นกับองค์ประกอบหลายประการที่สำคัญคือการเน้นนักเรียนเป็นสำคัญดังนั้นจึงจำเป็นต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างหลากหลายรวมทั้งสร้างบรรยากาศอย่างสนุกสนาน ตื่นเต้น มีชีวิตชีวาและมีความหมายต่อนักเรียนโดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ การทดสอบประเมินผลตนเองได้โดยอิสระตามความสนใจและตามที่ตนเองถนัด

สิปปนนท์ เกตุทัต (2542, หน้า 5) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือ ลักษณะการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติความสนใจและเต็มตามศักยภาพของตน ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องเน้นทั้งความรู้ คุณภาพกระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการความรู้และความสัมพันธ์ระหว่างตนกับสังคมเพื่อ การพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเน้นให้นักเรียนได้คิดค้น สร้าง และสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเองสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้

สุมิตร คุณานุกร (2542, หน้า 9) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือ ลักษณะของการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้อิงองค์ประกอบของหลักสูตรมีอยู่ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความมุ่งหมาย (objectives) 2) เนื้อหา (content) 3) การนำหลักสูตรไปใช้ (curriculum implementation) และ 4) การประเมินผล (evaluation)

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 26) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดหลักสูตรและกระบวนการ

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 3 ส่วนดังนี้ 1) จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ 2) เนื้อหาสาระและประสบการณ์เรียนรู้ และ 3) การประเมินผล

ซุมัคคี อินทร์รักษ์ (2546, หน้า 48) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 4 ประการดังนี้ 1) เนื้อหา 2) จุดมุ่งหมาย 3) การนำหลักสูตรไปใช้ และ 4) การประเมินผล

อำภา บุญช่วย (2547, หน้า 25) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 5 ประการดังนี้ 1) แผน 2) ขอบเขตของหลักสูตร 3) การออกแบบหลักสูตร 4) รูปแบบการประเมินผล และ 5) ระเบียบการประเมินผล

สันต์ ธรรมบำรุง (2547, หน้า 11) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 4 ประการดังนี้ 1) ความมุ่งหมายทางการศึกษาที่สถาบันต้องการให้บรรลุ 2) เพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายจะต้องจัดประสบการณ์ 3) ประสบการณ์ที่กำหนดไว้สามารถจัดให้มีประสิทธิภาพ 4) ทราบได้อย่างไรว่าบรรลุความประสงค์แล้ว

ไพจิตร ใหม่ศาสตร์ (2549, หน้า 14) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างที่เหมาะสมอย่างแท้จริง นักเรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ การปฏิรูปการเรียนรู้จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิด ทฤษฎี กระบวนการในการจัดการศึกษา จากเดิมครูเป็นศูนย์กลางเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการ เปลี่ยนเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ กระบวนการในการสร้างองค์ความรู้และนำกระบวนการและความรู้ที่ได้รับในการใช้ในชีวิตและอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข

โลนคาริค (Loncaric, 1996, p.8) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 10 ประการดังนี้ 1) การสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ 2) การจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลูกเร้า จูงใจและเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 3) การเอาใจใส่ให้นักเรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาผู้เรียนอย่างทั่วถึง 4) การจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์ 5) การส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด ฝึกทำและฝึกปรับปรุงตนเอง 6) การส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดีและปรับปรุงส่วนด้อยของผู้เรียน 7) การใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้ 8) การใช้แหล่งเรียนรู้หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง 9) การฝึกฝนกีฬามารยาทและวินัยด้านวิถีวัฒนธรรมไทย และ 10) การสังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีลักษณะคือ นักเรียนมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความต้องการ ความถนัด ความสนใจ โดยมีการจัดประสบการณ์อย่างหลากหลาย มีการสร้างบรรยากาศอย่างสนุกสนาน ตื่นเต้น มีชีวิตชีวา มีความหมายต่อนักเรียนโดยใช้สื่อการเรียนการสอนที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่าง

มีคุณภาพ ตามกระบวนการเรียนเรียนที่มีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมทางการศึกษาที่ครูสร้างขึ้น และเน้นให้นักเรียนคิดค้น สร้างและสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง ตามหลักสูตรที่มีความมุ่งหมาย เฉพาะ มีเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผลอย่างมีคุณภาพ

สรุปได้ว่า การจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น รายวิชาให้ผู้เรียนเลือกเรียน ตามความสนใจอย่างหลากหลาย การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความถนัด และความสามารถของผู้เรียน การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดระบบการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียน การนำระบบการนิเทศการเรียนการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ การนำแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน การดำเนินการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ และระบบการนิเทศการเรียนการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ และสามารถวัดได้ 9 ข้อ ดังนี้ 1) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับผู้เรียน และท้องถิ่น 2) รายวิชาให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจอย่างหลากหลาย 3) การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความถนัด และความสามารถของผู้เรียน 4) การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) การจัดระบบการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียน 6) การนำระบบการนิเทศการเรียนการสอน และนำผลไปปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ 7) การนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน 8) การดำเนินการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ และ 9) ระบบการนิเทศการเรียนการสอน และนำผลไปปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ

4. การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

4.1 ความหมายการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

อุทัย ดุลยเกษม (2543, หน้า 2) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย หมายถึง การกระทำต่างๆ ที่โรงเรียนหรือผู้ปกครองจัดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความสนใจและเห็นความสำคัญในกิจกรรม และพยายามพัฒนาตนเอง

สุขุม เฉลยทรัพย์ (2549, หน้า 184) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย หมายถึง การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนทักษะต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนอยากลองจนเป็นนิสัยรัก และนิสัยดังกล่าวจะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างกว้างขวางอันจะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำรงชีวิต

แมนมาส ขวลิต (2549, หน้า 218) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย หมายถึง สภาพการเรียนรู้ที่เด็กได้ใช้ทั้งร่างกายและสมองเพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่วางไว้ เพื่อมุ่งให้ผู้กระทำได้กระทำด้วยความเต็มใจทั้งทางสมองและทางกาย

กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน ซึ่งทำให้เด็กได้รับความสนุกสนาน และกิจกรรมส่งเสริมก็จะหมายถึงสภาพการเรียนรู้ที่เด็กได้ใช้ทั้งร่างกายและสมองในการประกอบกิจกรรม

นิวัต หน้อยดี (2554, หน้า 3) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย หมายถึง การปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นตัวกระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนได้เกิดการพัฒนาในด้านความคิด ซึ่งในปัจจุบันสถานศึกษาได้จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งด้านวิชาการและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดไตร่ตรองได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควรจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาในด้านความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดเพื่อให้นักเรียนได้มีการพัฒนาอย่างมีต่อเนื่องและสอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษามีศักยภาพและได้พัฒนานักเรียนได้เต็มคุณภาพ

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย หมายถึง การจัด และพัฒนาระบบดูแล ช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเข้มแข็งและทั่วถึง ผู้เรียนต้องมีโอกาสนำความรู้ที่เรียนมาไปใช้ในการดำเนินชีวิต และสิ่งที่เรียนรู้กับชีวิตจริง การจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถทางวิชาการ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน และตอบสนองความสามารถพิเศษ ความถนัดของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ การจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม การจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะ / ดนตรี / กีฬา และนันทนาการ การจัดกิจกรรมสืบสาน และสร้างสรรค์ วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาไทย การจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

4.2 ความสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2549, หน้า 19) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลายคือ การจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549 ข, หน้า 21) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลายคือ จุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อ การขับเคลื่อนหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลายคือ การจัดพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เข้มแข็งและทั่วถึงมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถทางวิชาการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถพิเศษ และความถนัดของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ มีการจัดกิจกรรมกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์ และกีฬา/นันทนาการ มีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย มีการจัดกิจกรรม

ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

ปรีชา หนูน้อย (2553, หน้า 5) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลายคือ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนใช้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปพัฒนาตนเองให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด 2) ความสามารถในการแก้ปัญหา 3) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 4) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี อันจะนำไปสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ คือตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย มีความสำคัญในการจัด และพัฒนาระบบดูแล ช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเข้มแข็งและทั่วถึง การจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถทางวิชาการ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริม และตอบสนองความสามารถพิเศษ และความถนัดของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ การจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม การจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะ / ดนตรี / กีฬา และนันทนาการ การจัดกิจกรรมสืบสาน และสร้างสรรค์ วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาไทย การจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกกระบวนการคิดการจัดการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้มาใช้ในการป้องกันปัญหา และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

4.3 ลักษณะของการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

อุทัย ดุลยเกษม (2543, หน้า 11) ได้กล่าวถึง ลักษณะแนวทางหลักการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนเป็นกิจกรรมเชิงลึกที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ ที่มุ่งเป้าหมายดังนี้ 1) กำหนดในแผนงาน/ โครงการประจำปีของสถานศึกษา 2) สอดแทรกในเนื้อหาวิชาในการจัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่ครอบคลุม และ 4) ดำเนินการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนในท้องถิ่น

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545, หน้า 362) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนเป็นการจัดการเรียนรู้และการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำเป็นต้องอาศัยวิธีการสอนและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี ผสมผสานเข้าด้วยกัน โดยคำนึงถึงสภาพผู้เรียน ความถนัด ความสนใจ สิ่งแวดล้อมและความต้องการเป็นหลัก ซึ่งเป็นกระบวนการต้นในการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพโดยใช้ทักษะการจัดการของผู้สอนและผู้เรียนที่เกื้อกูลกัน ผู้สอนต้องวิเคราะห์ สาระสำคัญของการเรียนรู้เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสม และให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจนเกิดผลการเรียนรู้ ที่เป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ชีวิตจริงได้ พระราชบัญญัติแห่งชาติจึงกำหนดไว้ว่าการเรียนรู้จะต้องเน้นให้เกิดความสมดุล ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านกระบวนการเรียนรู้ 4) ด้านการบูรณาการ

ปรีชา หนูน้อย (2553, หน้า 5) ได้กล่าวถึง ลักษณะแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย 6 ประการดังนี้ 1) ให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจ 2) ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสบการณ์ที่หลากหลาย ฝึกการทำงานที่สอดคล้องกับชีวิตจริง ตลอดจนสะท้อนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้เรียน 3) จัดกิจกรรมอย่างสมดุลทั้ง 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยจัดกิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมกลุ่ม ทั้งในและนอกสถานที่อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 4) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ โดยการศึกษาและใช้ข้อมูลประกอบการวางแผนอย่างเป็นระบบ เน้นการคิดวิเคราะห์และใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการดำเนินกิจกรรม 5) ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้แบบร่วมมือมากกว่าเน้นการแข่งขันบนพื้นฐานการปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตย 6) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่กิจกรรม

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย มีลักษณะคือ เป็นกิจกรรมเชิงลึกที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ เป็นการจัดการเรียนรู้และการออกแบบกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ ลงมือปฏิบัติจนเกิดผลการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ ปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสบการณ์ที่หลากหลาย ฝึกทำงานที่สอดคล้องกับชีวิตจริง เน้นการคิดวิเคราะห์และใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย หมายถึง การจัดและพัฒนาระบบดูแล ช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเข้มแข็งและทั่วถึง การจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถทางวิชาการ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถพิเศษ และความถนัดของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ การจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม การจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา และนันทนาการ การจัดกิจกรรมสืบสาน และสร้างสรรค์ วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาไทย และการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย และสามารถวัดได้ 7 ข้อ ดังนี้ 1) การจัดและพัฒนาระบบดูแล ช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเข้มแข็งและทั่วถึง 2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถทางวิชาการ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน 3) การจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถพิเศษ และความถนัดของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ 4) การจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม 5) การจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะ / ดนตรี / กีฬา และนันทนาการ 6) การจัดกิจกรรมสืบสาน และสร้างสรรค์ วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาไทย และ 7) การจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

5. การจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

5.1 ความหมายของการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

วิระ ตังวแปน (2544, หน้า 2) ได้กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หมายถึง ภาวะใดๆ ที่มีผลต่อการ เรียนของมนุษย์ทั้งที่โดยทางตรงและทางอ้อม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมสภาพแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม (concrete environment) หรือสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สภาพต่างๆ ที่ มนุษย์ทำขึ้น เช่น อาคาร สถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ วัสดุอุปกรณ์หรือสื่อต่างๆ รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ ตามธรรมชาติ อันได้แก่ ต้นไม้ พืช ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ

ธเนศ ขำเกิด (2545, หน้า 150) ได้กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หมายถึง สถานศึกษาซึ่งมี บรรยากาศที่ดี จะทำให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเกิดความรู้สึกพอใจภูมิใจ อบอุ่นใจ สบายใจ รู้สึกในความเป็นเจ้าของ และอยากมาโรงเรียน โรงเรียนที่มีบรรยากาศไม่ดีจะทำให้ สมาชิกเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ห่างเหิน เจยเมย ว้าเหว และไม่อยากมาโรงเรียน

วนิดา วรกริกกุลลชัย (2546, หน้า 1) ได้กล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อมและการ บริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หมายถึง การจัดโรงเรียน และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกหลักสุขาภิบาลนั้น เป็นกิจกรรมพื้นฐาน ที่มีความสำคัญต่อการ เอื้อให้เด็กมีสุขภาพอนามัยดี เอื้อต่อการให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ เต็มโตเป็น ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า สามารถดูแลพัฒนาสุขภาพของตนเอง ให้ถูกสุขอนามัย ภายใต้ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ต่อไป

ศุภาพร ผิวงาม (2549, หน้า 8) ได้กล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อมและการบริการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หมายถึง การดำเนินการจัดการสิ่ง ที่อยู่รอบสถานศึกษา ได้แก่ อาคารสถานที่ รวมทั้งสิ่งที่เป็นวัฒนธรรม ความเชื่อ ซึ่งประกอบไปด้วย การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม การวางแผน การดำเนินงานสิ่งแวดล้อม การ ดำเนินการปฏิบัติ การตรวจสอบ การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานในภาระงานต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เป็นไปในทิศทางที่เป็นระบบและมี ประสิทธิภาพมากขึ้น

ธีรวัฒน์ ยุววรรณ (2549, หน้า 12) ได้กล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อมและการ บริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หมายถึง สถานศึกษาที่มี อิทธิพลต่อนักศึกษาส่งผลต่อการศึกษานักเรียนนักศึกษา ทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่มนุษย์ และธรรมชาติสร้างขึ้นทำให้ผู้เรียนนักศึกษามีความประทับใจต่อลักษณะแวดล้อมต่างๆ ลักษณะ ใดๆ ในสถานศึกษาที่เป็นสิ่งเร้าที่มีศักยภาพและมีอิทธิพลต่อนักเรียน จะส่งผลกระทบต่อ การ เรียนของผู้เรียนและนักศึกษา ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่เกิดขึ้นเอง ตามธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้นทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้มีความรู้สึกพอใจส่วนต่างๆ ของ สถานศึกษาไม่ว่าเป็นทั้งด้านบริหาร บรรยากาศการเรียน การสอน อาคารสถานที่ และ

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้บังคับบัญชา ครูผู้สอนกับนักศึกษา นักศึกษากับนักศึกษา และบุคลากรในกลุ่มอื่นๆซึ่งลักษณะต่างๆ เหล่านี้ สามารถตรวจสอบได้ โดยการสังเกต สอบถาม หรือวิธีอื่นๆ ที่เหมาะสม

ฮาโรลด์ (Harold, 1974, p. 233) ได้กล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อมและการบริการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หมายถึง ระบบการศึกษา ระบบ การปกครอง และกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้ผู้เรียน นักศึกษา ได้รับประสบการณ์ตรงในการพัฒนา ตนเอง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทัศนคติและความสนใจ

วินสโลว์, และกัฟบี (Winslow, & Gubby, 1976, p.22) ได้กล่าวถึง ความหมาย ของสถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หมายถึง การพิจารณาตรวจสอบทรัพยากรในพื้นที่อย่างถี่ถ้วนแล้วตัดสินใจ ว่า จะทำอะไรที่ต้องการ โดยมีให้เกิดอันตรายมากจนทำให้สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์อาศัยมี เหลืออยู่น้อยนิดต้องเสียไป

จอลลี (Jolly, 1978, p.190) ได้กล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อมและการบริการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หมายถึง กระบวนการดำเนินการตามความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น มีส่วนให้ ประโยชน์ตามความต้องการของมนุษย์ขั้นต่ำหรือมากกว่าในอนาคต

สรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อม และการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคาร สถานที่ที่เหมาะสม การส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน การให้บริการ เทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การจัดห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด พื้นที่สีเขียว และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ และ อยู่ในสภาพการใช้งานได้ การจัด และใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งใน และนอกสถานศึกษา

5.2 ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

กรมวิชาการ (2540, หน้า 10) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อม และการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพคือ การจัดการเรียน การสอนสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาจิตใต้สำนึก ด้านสิ่งแวดล้อมให้ เกิดกับเยาวชน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ คือ การสร้างความพร้อมให้เกิดความตระหนัก โดยมีวิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นคนในสังคมเป็น สิ่ง กระตุ้นเร้าทางจิตอารมณ์ เพื่อให้เกิดความกังวลที่ผูกพันกับสิ่งแวดล้อม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 132-143) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพคือ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกหลักสุขาภิบาล จึงเป็นเรื่องที่สำคัญต่อ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้เป็นทรัพยากรบุคคล ที่มีสุขภาพอนามัยที่ดี และจะเสริมสร้างนิสัยและพฤติกรรมของนักเรียน มีความประหยัด รักความเป็นระเบียบเรียบร้อย โรงเรียนที่ขาดการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม จะทำให้โรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี และมีอิทธิพลต่อจิตใจของเด็กไปในทางลบ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องตระหนักและระวังไม่ให้เกิดขึ้น

มาริสา ธรรมะ (2545, หน้า 8) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อม และการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพคือ สภาพแวดล้อมที่เป็นนามธรรม (abstract environment) ได้แก่ ระบบบุคคลที่มีคุณค่าที่ควรยึดถือ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมของกลุ่มสังคม ข่าวสารความรู้ความคิด ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นของตนเองหรือคนอื่นก็ตาม สภาพแวดล้อมที่เป็นนามธรรมนี้อาจกล่าวโดยสรุปว่า สภาพแวดล้อมที่เป็นนามธรรม ก็คือ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมนั่นเอง สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเรียน การสอนอย่างยิ่ง โดยเฉพาะทางด้านสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ โดยสาเหตุที่การเรียนการสอนในชั้นจะเป็นรูปแบบกลุ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน นอกจากนี้สภาพแวดล้อมทางกายภาพก็เป็นสิ่งสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ช่วยเอื้อความสะดวก นานาประการให้ผู้เรียนและผู้สอนได้บรรลุสัมฤทธิ์ผลได้เร็วยิ่งขึ้น

วิภาเพ็ญ เจียสกุล (2546, หน้า 1) ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพคือ โรงเรียนเป็นสถานที่สำหรับนักเรียนมีการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่สะอาดสดใส

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2549, หน้า 19) ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพคือ การจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549 ข, หน้า 22) ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพคือ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่ที่เหมาะสม มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน มีการให้บริการและเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีการจัดห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด พื้นที่สีเขียว และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอและอยู่ในสภาพการใช้งานได้ดี มีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

ธีรวัฒน์ ยุทธนะ (2549, หน้า 13) ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพคือ ความสำคัญของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา เป็นเรื่องสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงจากด้านสิ่งแวดล้อมนามธรรมส่งผลต่อการเรียนและสมอง

ได้รับการกระตุ้นทำให้สมองมี การพัฒนาทำให้การเรียนรู้การสอนมีประสิทธิภาพขึ้น หลักทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาที่มีการศึกษาถึงเรื่องพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมให้ทราบว่านอกเหนือจากลักษณะต่างๆ ที่คนได้รับการถ่ายทอดมาทางพันธุกรรม ทำให้คนแตกต่างกัน แล้วยังมีอิทธิพลอื่นอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สำคัญ ได้แก่ สิ่งแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู การคบเพื่อน การสังคม การศึกษา การสมาคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ดินฟ้าอากาศ ที่อยู่อาศัย อาหาร น้ำ สื่อมวลชน โรคภัยไข้เจ็บ อุบัติเหตุ ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้ พฤติกรรมของคนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีหรือไม่ดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 13) ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพคือ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่ที่เหมาะสม มี การส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน มีการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด พื้นที่สีเขียว และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอและอยู่ในสภาพใช้การได้ดี มีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อม และการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มีความสำคัญต่อความรู้สึกรักนึกคิดและทัศนคติต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเรียนการสอน จึงมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่ที่เหมาะสม การส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน การให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การจัดห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด พื้นที่สีเขียว และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ และอยู่ในสภาพการใช้งานได้ การจัด และใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งใน และนอกสถานศึกษา ให้มีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้

5.3 ลักษณะของการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

ธนศ ขำเกิด (2545, หน้า 154) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดสภาพแวดล้อม และการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพไว้ 2 ประการคือ 1) กลุ่มบรรยากาศและสภาพแวดล้อมด้านกายภาพที่เป็นวัตถุ เช่น ห้องเรียน ห้องประกอบ ครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และ 2) กลุ่มบรรยากาศและสภาพแวดล้อมด้านสังคม เช่น การมีปฏิสัมพันธ์กันทางด้านจิตใจของบุคลากรระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง เป็นต้น

วิภาเพ็ญ เจียสกุล (2546, หน้า 3) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดสภาพแวดล้อม และการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพไว้ 10 ประการคือ 1) นโยบายการบริหารสิ่งแวดล้อม 2) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน 3) มีโครงการร่วม

ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 4) การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ 5) การบริการอนามัยโรงเรียน 6) สุขศึกษาในโรงเรียน 7) โภชนาการและอาหารปลอดภัย 8) ออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ 9) ให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม 10) ส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน

กรมอนามัย (2555, หน้า 9) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพไว้ 5 ประการคือ 1) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ 2) การจัดการสนามกีฬา สนามเด็กเล่น และเครื่องเล่นสนาม 3) การส่งเสริมความปลอดภัยในการเดินทาง / การจราจร 4) การป้องกันอุบัติเหตุ แผนสาธารณสุข และระบบส่งต่อฉุกเฉิน 5) การส่งเสริมพฤติกรรมด้านความปลอดภัย และการประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ

สรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อม และการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มีลักษณะคือ การจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพที่เป็นวัตถุ และการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมด้านสังคม ซึ่งมีการวางแผนนโยบายการบริหารสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน มีความร่วมมือของชุมชน ดูแลสุขภาพ อนามัย สุขศึกษา โภชนาการ มีการส่งเสริมสุขภาพร่างกาย มีอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ มีสนามกีฬา มีสนามเด็กเล่น มีการดูแลความปลอดภัยในสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อม และการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และปฏิบัติงานของผู้ที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน การให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การจัดห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด พื้นที่สีเขียว และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ และอยู่ในสภาพการใช้งานได้ และการจัด และใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งใน และนอกสถานศึกษา และสามารถวัดได้ 5 ข้อ ดังนี้ 1) การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และปฏิบัติงานของผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) การส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน 3) การให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 4) การจัดห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด พื้นที่สีเขียว และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ และอยู่ในสภาพการใช้งานได้ และ 5) การจัด และใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งใน และนอกสถานศึกษา

6. การสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.1 ความหมายของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 20) ได้กล่าวถึง ความหมายของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ

เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนเศรษฐ์ (2544, หน้า 28) ได้กล่าวถึง ความหมายของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ถิ่นที่อยู่บริเวณ แหล่งที่ หรือศูนย์รวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ การฝึกความชำนาญ จึงเป็นได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นได้ทั้งบุคคล สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต

กาญจนา เอกะวิภาต (2546, หน้า 1) ได้กล่าวถึง ความหมายของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่มากมายมหาศาล สามารถค้นคว้าความรู้ได้ตลอด เช่น ศูนย์เยาวชน ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่รัฐและประชาชนจัดตั้งขึ้น อุทยานการศึกษาในวัด อุทยานแห่งชาติ ศูนย์วัฒนธรรมศูนย์ศิลปะอาชีพ ห้องสมุดประชาชน หอสมุด ศูนย์เยาวชน พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2547, หน้า 1) ได้กล่าวถึง ความหมายของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ให้แหล่งหรือที่รวม เป็นสถานที่ ศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ แตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน มีการเกิดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน การประเมินผลและการวัดผลการเรียนรู้มีลักษณะเฉพาะ สร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบเดียวกับการประเมินผลในชั้นเรียน

ประทุม สอสะอาด (2547, หน้า 49) ได้กล่าวถึง ความหมายของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง สถานที่สำคัญต่าง ๆ ในชุมชน สถานประกอบการต่าง ๆ รวมทั้งบุคคลสำคัญในอาชีพต่าง ๆ สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เอกสารวัสดุหรือกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้

มาลัย อองละออ (2550, หน้า 18) ได้กล่าวถึง ความหมายของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ทุกสถานที่ เช่น แหล่งเรียนรู้ในธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น ทุกเวลา ทุกกิจกรรม ประสบการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ ภูมิปัญญา หนังสือ สื่อเทคโนโลยี สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้ความรู้ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ขึ้นอยู่กับความสามารถของครูผู้สอนจะมีความรู้ความสามารถในการเลือกสรรมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนได้อย่างสูงสุด

วิเชียร วงศ์คำจันทร์ (2552, หน้า 1) ได้กล่าวถึง ความหมายของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ วิทยาการ ภูมิปัญญาชาวบ้านและประสบการณ์อื่น ๆ ที่ต้องสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญา (wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสนใจในการแก้ปัญหาของมนุษย์

ธีรพล สยามพันธ์ (2554, หน้า 1) ได้กล่าวถึง ความหมายของการสนับสนุนใช้

แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคน ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง จัดว่าเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหาจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

สรุปได้ว่า การสนับสนุน และใช้แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง สถานศึกษาให้มีแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถานศึกษาทุกรูปแบบ ศูนย์การเรียนรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ การฝึกความชำนาญ ศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร ความรู้กิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย การเชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา

6.2 ความสำคัญของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 25) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 8 ประการ ดังนี้ 1) เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ (knowledge) ทักษะ(skill) ความเชื่อ (belief) และพฤติกรรม(behavior) 2) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ 3) เป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต 4) เป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้ เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคม 5) เป็นแกนหลักหรือกระบวนการทัศน์ ในความเชื่อพื้นฐาน ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ 6) มีลักษณะเฉพาะหรือ เอกลักษณ์ของตนเอง 7) มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับปรุงสมดุลในการพัฒนาการสังคมตลอดเวลา 8) มีลักษณะบูรณาการ สืบสานต่อเนื่องเป็นสายใยจากบรรพบุรุษสู่รุ่นต่อรุ่นต่อไป มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย

สุนน อมรวิวัฒน์ (2544, หน้า 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกสถานที่ ทุกเวลา แหล่งเรียนรู้ของชุมชนเช่นองค์กรจัดตั้ง สถาบันในชุมชน วิถีชีวิต การทำมาหากิน ประเพณี พิธีกรรม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การเรียนรู้ที่ดีเกิดขึ้นจากการที่ทุกฝ่ายสร้างเครือข่ายของการเชื่อมโยงประสบการณ์ เกิดสังคมการเรียนรู้ และเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่า

ประทุม สอสะอาด (2547, หน้า 53) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 7 ประการ ดังนี้ 1) ช่วยแก้ปัญหาคาดแคลนสื่อวัสดุ อุปกรณ์ 2) สนุกสนานกับบทเรียนเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ 3) ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เป็นรูปธรรมและส่งเสริมให้ได้คิดสร้างสรรค์ 4) พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน 5) เห็นคุณค่า

ของสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอยู่ 6) เป็นการยกระดับครูในชุมชนให้มีคุณค่าและศักดิ์ศรี และ 7) เป็นการถักทอทางสังคม

มาลัย อองละออ (2550, หน้า 20) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การนำภูมิปัญญาจากท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้การเรียนรู้กับชีวิตจริงเป็นเรื่องเดียวกันที่สามารถสัมผัสได้ตลอดชีวิต นักเรียนไม่รู้สึกเบื่อหรือแปลกแยก แก้ปัญหาการขาดแคลนครู โดยการนำครูจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการสอน การที่นักเรียนและครูเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกัน จะทำให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน มีความรักความผูกพันและภูมิใจในท้องถิ่นของตน เกิดความคิดที่จะร่วมกันพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้า

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น สนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

วิเชียร วงศ์คำจันทร์ (2552, หน้า 9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 8 ประการ ดังนี้ 1) เป็นแหล่งเสริมสร้างจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2) เป็นแหล่งศึกษาตามอัธยาศัย 3) เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) เป็นแหล่งสร้างความรู้ ความคิด วิชาการและประสบการณ์ 5) เป็นแหล่งปลูกฝังค่านิยมรักการอ่านและแหล่งศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง 6) เป็นแหล่งสร้างความคิดเกิดอาชีพใหม่สู่ความเป็นสากล 7) เป็นแหล่งเสริมประสบการณ์ตรง และ 8) เป็นแหล่งส่งเสริมมิตรภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนหรือผู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

ศันย์ชิน บุญถวิล (2552, หน้า 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ แหล่งเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นสภาพ สถานที่ หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วย ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน หรือศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีกำหนดเวลาเรียนยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นกระบวนการทัศน์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลกและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการดังกล่าว จะมีรากฐานคำสอนทางศาสนา คติ จารีต ประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขในส่วนที่เป็นชุมชน

สรุปได้ว่า การสนับสนุน และใช้แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสำคัญ ดังนี้ แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญเป็นมรดกที่บรรพบุรุษในอดีตได้สั่งสมสร้างสรรค์ สืบทอดภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น จากอดีตสู่ปัจจุบัน ทำให้เกิดความรักความภาคภูมิใจที่จะร่วมแรงร่วมใจสืบสานต่อไปในอนาคต ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีคุณค่าและมี

การเชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญา และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา

6.3 ลักษณะของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

เมตตา นกเกตุ (2548, หน้า 9) ได้กล่าวถึงลักษณะของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นคือมีลักษณะของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน/อาชีพที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน แหล่งวิทยาการในชุมชน สถานประกอบการที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อมรอบโรงเรียน สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ซีดี-รอม วีดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ฯลฯ

วิเชียร วงศ์คำจันทร์ (2552, หน้า 1) ได้กล่าวถึงลักษณะของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นคือมี 3 ลักษณะ คือ คน แนวคิดชาวบ้าน และผลงานชาวบ้าน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สามารถดำเนินการได้ 2 วิธี คือ 1) การเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน 2) การนำนักเรียนไปยังแหล่งเรียนรู้หรือสถานประกอบการของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ศันย์ชิน บุญถวิล (2552, หน้า 6) ได้กล่าวถึงลักษณะของการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นคือมี 8 ประการ ดังนี้ 1) เป็นแหล่งเสริมสร้างจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2) เป็นแหล่งศึกษาตามอัธยาศัย 3) เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) เป็นแหล่งสร้างความรู้ ความคิด วิชาการและประสบการณ์ 5) เป็นแหล่งปลูกฝังค่านิยมรักการอ่าน และแหล่งศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง 6) เป็นแหล่งสร้างความคิดเกิดอาชีพใหม่สู่ความเป็นสากล 7) เป็นแหล่งเสริมประสบการณ์ตรง และ 8) เป็นแหล่งส่งเสริมมิตรภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนหรือผู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การสนับสนุน และใช้แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีลักษณะคือ มีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีปราชญ์ชาวบ้าน มีผู้นำชุมชน มีแหล่งวิทยาการในชุมชน มีแนวความคิดของชาวบ้าน มีอาชีพของชุมชน ที่สามารถเป็นแหล่งวิชาการ เสริมสร้างจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่พัฒนาอาชีพใหม่สู่ความเป็นสากล การสร้างประสบการณ์ตรง มีมิตรภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดี

สรุปได้ว่า การสนับสนุน และใช้แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การจัดทำมีแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถานศึกษาทุกรูปแบบ การให้ปราชญ์ชาวบ้านมาช่วยในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่นำตัวแบบคนสำคัญในท้องถิ่น มาจัดนิทรรศการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษา การจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้และเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน เพื่อเป็นการสำรวจความสนใจของผู้เรียน การเชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา

การจัดเป็นแหล่งวิทยาการในการให้ความรู้ และบริการชุมชน และการเข้าร่วมจัดกิจกรรมกับชุมชน ท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นของผู้เรียน และสามารถวัดได้ 8 ข้อ ดังนี้ 1) การจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถานศึกษาทุกรูปแบบ 2) การให้ประชาชนชาวบ้านมาช่วยในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่นำตัวแบบคนสำคัญในท้องถิ่นมาจัดนิทรรศการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษา 4) การจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้และเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน เพื่อเป็นการสำรวจความสนใจของผู้เรียน 5) การเชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) การสนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา 7) การจัดเป็นแหล่งวิทยาการในการให้ความรู้ และบริการชุมชน และ 8) การเข้าร่วมจัดกิจกรรมกับชุมชน ท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นของผู้เรียน

7. การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

7.1 ความหมายของการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

ซิลปะชัย ผลกล้า (2540, หน้า 13) ได้กล่าวถึง ความหมายการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง การร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน สถานบันต่างๆกับชุมชน เพื่อที่จะแลกเปลี่ยนช่วยเหลือกัน อันจะก่อให้เกิดความสัมพันธอันดี ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจะได้รับซึ่งกันและกัน

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์, และคนอื่นๆ (2540, หน้า 118) ได้กล่าวถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียน และบุคลากรในชุมชนรอบโรงเรียนได้รับความรู้ด้วยกันทั้งนี้ เพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกัน เกิดความร่วมมือกันและช่วยเหลือกัน ให้ได้รับประโยชน์และสร้างสรรค์

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2547, หน้า 22) ได้กล่าวถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อเปลี่ยนแปลงชุมชนที่มีการกำหนดทิศทาง (directed change) ซึ่งทิศทางที่กำหนดขึ้น ย่อมต้องเป็นผลดีสำหรับกลุ่มชนหรือชุมชน การพัฒนาจึงอาจเรียกได้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา (desired change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ถูกพอกพูนด้วยค่านิยม (value loaded change) ตามระบบค่านิยมของชุมชนซึ่งเป็นเครื่องกำหนดความมีคุณค่าหรือไร้คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ

สาย หุตเจริญ (2548, หน้า 7) ได้กล่าวถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง วิธีการสร้างชุมชนให้เจริญโดยอาศัยกำลังความสามารถของประชาชนและความช่วยเหลือของรัฐบาลร่วมกัน

พัฒน์ บุญรัตพันธ์ (2548, หน้า 55) ได้กล่าวถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง การร่วมมือกันพัฒนาชุมชน เป็นขบวนการอย่างหนึ่งที่รัฐบาลนำมาใช้ เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนยั่วยุ และส่งเสริมประชาชนในชนบท ให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้นและเสริมสร้างท้องถิ่นให้ก้าวหน้า ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการดูแลตนเองตามระบอบประชาธิปไตย

ปรีชา กลิ่นรัตน์ (2548, หน้า 2) ได้กล่าวถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง กระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชน และควรเป็นความคิดริเริ่มของประชาชนเองด้วย แต่ถ้าประชาชนไม่รู้จักริเริ่ม ก็ให้ใช้เทคนิคกระตุ้นเตือนให้เกิดความคิดริเริ่ม ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการนี้ได้รับการตอบสนองจากประชาชนด้วยการกระตือรือร้นอย่างจริงจัง

พิสันต์ ประทานชวโน (2549 , หน้า 2) ได้กล่าวถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนาและสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน การพัฒนาและชุมชน คือ การพัฒนา ทำให้เจริญ การเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนสภาพ ปรับปรุงให้ต่างจากเดิม ชุมชน หมายถึง การรวมตัวบุคคล กลุ่ม/องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในขอบเขตพื้นที่หนึ่ง ๆ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ระดับพื้นฐานที่สุด คือหมู่บ้านหรือชุมชนในรูปแบบอื่นๆ ที่มีรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาเดียวกัน ดังนั้น การพัฒนาชุมชนตามหลักการพื้นฐานเป็นกระบวนการให้การศึกษา แก่ประชาชนเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ หรือช่วยตนเองได้ ในการตัดสินใจ และดำเนินการแก้ปัญหา ตลอดจนตอบสนองความต้องการของตนเองและส่วนร่วม

เบส (Best, 1995, p.3) ได้กล่าวถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง การบริหารการศึกษาด้านการสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาตลอดจนการใช้แหล่งทรัพยากรของชุมชนร่วมกันในทางสร้างสรรค์และเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

ไอคุจิโร (Ikujiro, 1991, p.120) ได้กล่าวถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง การบริหารการศึกษาด้านการสัมพันธ์กับชุมชน การดำเนินการของกลุ่มบุคคลในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เช่น ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถานะราชการ องค์กรเอกชน และสถาบันสังคมอื่นๆ เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จอห์นสัน (Johnson, 1991, p.145) ได้กล่าวถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง การบริหารสถานศึกษาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึงการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในการติดต่อประสานงาน และร่วมกิจกรรมกับชุมชน สำหรับกลุ่มบุคคลในสถานศึกษานั้น ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา อธิการบดี ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ รองผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าภาควิชา หรือหัวหน้ากลุ่มสาระวิชาต่างๆ รวมทั้งครูอาจารย์ทุกคนย่อมจะดำเนินงานด้านการสร้างสัมพันธ์กับชุมชนด้วยเช่นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสอนให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ที่บ้านหรือนำไปใช้ในชุมชนหรือนำความรู้ไปช่วยแก้ปัญหาในชุมชนบุคคลในสถานศึกษา ไปร่วมกิจกรรมในชุมชน สถานศึกษาขอความร่วมมือกับชุมชน สถานศึกษาให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนสถานศึกษาใช้ทรัพยากรในชุมชน

สรุปได้ว่า การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการ เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรศาสนา สถาบันวิชาการ องค์กรภาครัฐ และเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการจัดเป็นแหล่งวิทยากรในการให้ความรู้ และบริการชุมชน มีกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมให้ความเป็นอยู่ของชุมชนดีขึ้น และมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

7.2 ความสำคัญของการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

ธีระวุฒิ ประทุมนพรัตน์, และคนอื่นๆ (2540, หน้า 120) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน คือ การศึกษาในโรงเรียนสัมพันธ์กับบุคคลในชุมชน โรงเรียนจะต้องเปิดโอกาสให้บ้าน องค์กรศาสนา และงานวิชาการมีส่วนร่วม มีความเข้าใจอันดีระหว่างครูและผู้ปกครอง ตลอดจนทุกคนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นของร่วมกัน ยอมรับว่าโรงเรียนเป็นสถาบันของชุมชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ตลอดจนสามารถให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโรงเรียน ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนจะต้องมีความสัมพันธ์กับชีวิตจริงของชุมชน จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ การนำเอาทรัพยากรต่างๆ ในชุมชนมาใช้และต้องให้ผู้เรียนนำสิ่งที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปใช้และเผยแพร่ในชุมชนต่างๆ การใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เป็นประโยชน์ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ บุคคลกร สถาบัน วัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง และประการสำคัญโรงเรียนและชุมชนจะต้องเข้าใจสภาพปัจจุบัน

จรัญ บุรีภักดี (2547, หน้า 19) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน คือ ศูนย์กลางของชุมชนจึงต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกด้าน โดยเฉพาะให้ความรู้และวิชาชีพแก่ชุมชน รวมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรม แก้ปัญหาความประพฤติของนักเรียน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อสนับสนุนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และ

ร่วมมือซึ่งกันและกัน

ปริญญา รอดแก้ว (2549, หน้า 10 - 11) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน คือ งานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน โรงเรียน องค์กรศาสนากับชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เพราะการจัดการศึกษาให้สนองต่อความต้องการของชุมชน และแก้ปัญหาชุมชนได้ จำเป็นต้องอาศัยสรรพกำลังและทรัพยากรในการจัดการ ดังนั้น ชุมชนจำเป็นต้องเข้ามาช่วยในการพัฒนา เมื่อองค์กรต่างๆ ได้อาศัยชุมชนเป็นแหล่งวิทยาการและทรัพยากร องค์กรต่างๆก็สามารถที่จะบริการและพัฒนาชุมชนควบคู่กันไปตลอด

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2549, หน้า 19) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน คือ ระบบและกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา และมีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549, หน้า 20) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน คือ การจัดเป็นแหล่งวิทยาการในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 14) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน คือ แหล่งวิทยาการในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

สรุปได้ว่า การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน มีความสำคัญดังนี้ เป็นระบบและกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา และมีกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมให้ความเป็นอยู่ของชุมชนดีขึ้น และมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

7.3 ลักษณะของการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

พิสิฐ พิษณานนท์ (2540, หน้า 93) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนาและสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน สถานศึกษามีลักษณะการแสดงบทบาทในฐานะผู้นำทางสังคมนำการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ดิถีริเริ่มและขึ้นนำความคิดหรือสิ่งใหม่ เป็นทั้งวิเคราะห์ปัญหาเป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการกับชุมชน ในการบริการทางด้านวิชาการแก่ชุมชนรวมถึงควรให้บริการแก่ชุมชน ในทางทรัพยากร

บุคคล เงิน วัสดุ และอื่น ๆ เพื่อให้ความร่วมมือกับชุมชนด้านกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

ชาติ วลัยเสถียร, และคนอื่นๆ (2543, หน้า 1) ได้กล่าวถึง การร่วมมือกันระหว่าง บ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน มีลักษณะวิธีพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนแบ่งออกเป็น 2 วิธีการ คือ 1) การรวมกลุ่มหรือจัดตั้งองค์กรประชาชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ซึ่งเป็นสมาชิก มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อไปถึงส่วนรวมด้วย และ 2) การส่งเสริม/สร้างสรรค์ผู้นำและอาสาสมัคร เพื่อเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชน มีความพร้อมจะเป็นผู้นำและผู้เสียสละ ได้อุทิศตน ได้แสดงบทบาท มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยรวม

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2545, หน้า 87) ได้กล่าวถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน มีลักษณะที่ชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับผูกพันกับโรงเรียน องค์กรศาสนา และสถาบันวิชาการ นักเรียนเป็นผลผลิตของโรงเรียนต่างๆ กับชุมชน ความเจริญก้าวหน้าและคุณภาพของโรงเรียนจะเป็นดัชนีชี้วัดคุณภาพของชุมชน เนื่องจากชุมชนมีค่าต่อโรงเรียนในฐานะที่เป็นแหล่งทรัพยากรและวิทยาการชุมชนก็ควรจะได้รับการประโยชน์จากโรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคมเช่นกัน ดังนั้นโรงเรียน บ้าน สถาบันศาสนาและชุมชนจึงควรเป็นหน่วยงานที่เกื้อกูลและสนองความต้องการซึ่งกันและกันไว้ 7 ประการดังนี้ 1) ร่วมกันจัดตั้งองค์การ หรือคณะกรรมการประกอบด้วยบุคลากรขององค์กรต่างๆ และชุมชนเป็นที่ปรึกษาในการบริหารและดำเนินงานด้านต่างๆ ของชุมชน 2) ระดมทรัพยากรท้องถิ่นและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น การใช้แหล่งวิทยาการสถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรเพื่อเร่งรัดพัฒนาคุณภาพผลผลิตทางการศึกษาอันจะเป็นการสร้างความรู้แก่ชุมชน 3) โรงเรียน บ้าน องค์กรศาสนากับชุมชนควรประสานงานในการจัดกิจกรรมที่พัฒนาท้องถิ่นให้เอื้ออำนวยต่อการบริการด้านวิชาการ วิชาชีพ สุขภาพอนามัยในชุมชน 4) อนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นและฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ตลอดจนวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของไทย 5) จัดโรงเรียนให้เป็นแหล่งบริการด้านวิชาการ ข่าวสาร แก่ชุมชน และปิดโรงเรียนให้ชุมชนได้ใช้อาคาร สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ที่นำไปสู่การพัฒนาทางกาย 6) สนับสนุนบุคลากรในโรงเรียน บ้าน องค์กรศาสนาให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนมากขึ้น และ 7) โรงเรียนควรเป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้า พัฒนาและเผยแพร่ท้องถิ่นมากขึ้นให้แก่ชุมชน

ยนต์ ชุมจิต (2548, หน้า 34) ได้กล่าวถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน มีลักษณะวิธีการต่างๆ ที่องค์กรต่างๆ ใช้เพื่อสร้างความรู้ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนกับประชาชนในท้องถิ่นไว้ 12 ประการดังนี้ 1) ดำเนินงานใดๆ ต้องทำความบริสุทธิ์ใจตรงไปตรงมา 2) ต้องดำเนินงานด้วยความต่อเนื่องตลอดเวลา 3) กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น ควรเป็นกิจกรรมที่ใช้ประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือชุมชนมากที่สุด 4) ใช้วิธีการง่ายๆ และให้ความเป็นกันเองกับชุมชน 5) พยายามใช้หลัก

มนุษย์สัมพันธ์หลายๆ แบบ เพื่อดึงประชาชนมาร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด 6) การดำเนินงานใดๆ ควรมี การเตรียมแผนไว้ล่วงหน้าอย่างดี เพราะถ้างานสำเร็จด้วยดีจะช่วยเสริมสร้างศรัทธาจากประชาชนได้ 7) จะต้องดำเนินงานด้วยการปรับตัวเข้าหาชุมชน คือ ให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นนั้น 8) ต้องดำเนินงานด้วยความยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับเวลา หรือโอกาส 9) การจัดกิจกรรมใดๆ ต้องไม่ขัดกับประเพณีวัฒนธรรม หรือความเชื่อของประชาชนในท้องถิ่นนั้น 10) โรงเรียน บ้าน องค์กรศาสนาและสถาบันวิชาการควรให้ข้อมูลที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับภาวการณ์ในเวลานั้น 11) สร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นโดยทั่วๆ ไป ไม่จำกัดวงอยู่เฉพาะในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และ 12) เปิดใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากประชาชน

ปริญญา รอดแก้ว (2549, หน้า 114) ได้กล่าวถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชนไว้ 4 ประการดังนี้ 1) บ้าน องค์กรศาสนาและสถาบันทางวิชาการต้องทำความรู้จักกับชุมชน 2) เข้าร่วมและกระตุ้นบุคลากร บ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการในการพัฒนาชุมชน 3) อำนวยความสะดวกที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการ และ 4) เผยแพร่งานของโรงเรียน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการได้รับทราบ

พิสันต์ ประทานชวโน (2549, หน้า 4-5) ได้กล่าวถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง การพัฒนาชุมชนมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ ได้กำหนดลักษณะไว้ 7 ประการดังนี้ 1) กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และแนวทางในการพัฒนาชุมชน 2) จัดทำและพัฒนาระบบมาตรฐานการพัฒนาชุมชน 3) พัฒนาระบบและกลไกใน การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การอาชีพ การออมและการบริหารจัดการเงินทุนของชุมชน 4) สนับสนุนและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศชุมชน ส่งเสริมการใช้ประโยชน์และการให้บริการข้อมูลสารสนเทศชุมชน 5) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนา และสร้างองค์ความรู้ 6) ฝึกอบรมและพัฒนาข้าราชการ เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนให้มีความรู้ ทักษะ ทศนคติ และสมรรถนะในการทำงาน รวมทั้งให้ความร่วมมือทางวิชาการด้านการพัฒนาชุมชน และ 7) ปฏิบัติการอื่นใดที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวง หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ครรชิต พุทธิโกษา (2554, หน้า 1-3) ได้กล่าวถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน มีลักษณะ การพัฒนาที่เน้นให้สมาชิกชุมชนรู้จักคิดวิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล และใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหา พัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม หลักของการประสาน

ความรู้จากภายในและภายนอกชุมชนเข้าไปสู่การใช้ประโยชน์และสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ลักษณะของการบูรณาการที่มีการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม กระบวนการเรียนรู้ และค่านิยมอันดีงามไว้ 5 ประการดังนี้ 1) การสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจชุมชนและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 2) การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เน้นการเรียนรู้นอกห้องเรียน 3) การสร้างสมดุลของ การใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 4) การรักษาและเสริมสร้างศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ภายในชุมชน เน้นการถ่ายทอดและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ และ 5) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนพันธมิตรด้านกิจกรรมการพาณิชย์ระหว่างชุมชนและองค์กรต่าง ๆ

สรุปได้ว่า การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการ เพื่อพัฒนาวิถีการเรียนรู้ในชุมชน มีลักษณะคือ การแสดงบทบาทในฐานะผู้นำทางสังคม การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชี้นำแนวความคิดใหม่ ๆ การคิดวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการต่าง ๆ ในชุมชน ไม่ว่าจะ เป็นลักษณะเป็นกลุ่มหรือเป็นบุคคล มีการส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้แสดงออกในภาวะผู้นำในชุมชนร่วมกันในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

สรุปได้ว่า การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการ เพื่อพัฒนาวิถีการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึงการแลกเปลี่ยนช่วยเหลือกันอันก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างบ้านกับองค์กรศาสนา การเกื้อกูลกันในการดำรงชีวิตในชุมชน การปลูกฝังวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ของชุมชนให้กับผู้เรียน มีผู้บริหาร ครู ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ไปเรียนรู้วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชน นอกห้องเรียน ครูได้สอดแทรกการการจัดส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชน ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน เมื่อชุมชนมีกิจกรรมได้มีการให้โรงเรียนพนักนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเสมอ และสถานศึกษาจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ วิทยากร เพื่อให้ความรู้กับชุมชน เพื่อประกอบอาชีพ และสามารถวัดได้ 7 ข้อ ดังนี้ 1) การแลกเปลี่ยนช่วยเหลือกันอันก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ระหว่างบ้านกับองค์กรศาสนา 2) การเกื้อกูลกันในการดำรงชีวิตในชุมชน 3) การปลูกฝังวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ของชุมชนให้กับผู้เรียน 4) ผู้บริหาร ครู ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ไปเรียนรู้วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชน นอกห้องเรียน 5) ครู ได้สอดแทรกการการจัดส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชน ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน 6) เมื่อชุมชนมีกิจกรรมได้มีการให้โรงเรียนพนักนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเสมอ และ 7) สถานศึกษาจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ วิทยากร เพื่อให้ความรู้กับชุมชน เพื่อประกอบอาชีพ

8. การจักระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร การศึกษา

8.1 ความหมายของการจักระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร การศึกษา

บรรจบ จันทมาศ (2541, หน้า 1) ได้กล่าวถึงความหมายของการจักระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมหรือการปฏิบัติใด ๆ ที่หากได้ดำเนินการตามระบบและแผนที่วางไว้ จะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าจะได้ผลงานที่มีคุณภาพตามลักษณะที่พึงประสงค์

อารีรัตน์ วัฒนสิน (2543, หน้า 11) ได้กล่าวถึงความหมายของการจักระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา หมายถึง หมายถึง กระบวนการต่อเนื่อง สถานศึกษาคควรค้นหาเทคนิค วิธีการมาสนับสนุนระบบประกันคุณภาพให้มีประสิทธิภาพและสร้างความรู้สึกรักของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้มุ่งมั่นพัฒนาสู่คุณภาพที่สูงขึ้น

ไพบุลย์ เปาณิล (2543, หน้า 16) ได้กล่าวถึงความหมายของการจักระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมหรือปฏิบัติการที่มีแผนและเป็นระบบที่สถาบันการศึกษาดำเนินงาน ตามแผนและระบบที่กำหนด เพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษามีคุณภาพมาตรฐานตามปรัชญา พันธกิจและจุดมุ่งหมายที่กำหนด และสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการ (บัณฑิต ผู้ปกครอง และผู้ใช้บัณฑิต)

สำนักงานประกันคุณภาพการศึกษา (2544, หน้า 24) ได้กล่าวถึงความหมายของการจักระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา หมายถึง การมีระบบและกลไกในการควบคุม ตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบคุณภาพตามดัชนีที่กำหนด เพื่อเป็นหลัก ประกันแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนได้มั่นใจว่า สถาบันนั้น ๆ สามารถให้ผลผลิต ทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

จรัส นองมาก (2544, หน้า 2) ได้กล่าวถึงความหมายของการจักระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา หมายถึง การประเมินผล และการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัด ที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น ถ้าเป็นการประกันคุณภาพภายนอกก็ตรวจสอบโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

รุ่ง แก้วแดง (2544, หน้า 1) ได้กล่าวถึงความหมายของการจักระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและกระบวนการตรวจสอบหรือการประเมินว่าเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

ประภา ดันติวุฒิ (2548, หน้า 40) ได้กล่าวถึงความหมายของการจักระบบประกัน

คุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา หมายถึง บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดที่ต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ต่อเนื่องและพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 186) ได้กล่าวถึงความหมายของการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา ที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา

แฮร์ริงตัน, และแมเธอร์ (Harrington, & Mathers, 1991, p.22) ได้กล่าวถึงความหมายของการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งได้รับการวางแผนและจัดระบบแล้วในกระบวนการบริหารคุณภาพ ที่ช่วยสร้างความมั่นใจว่าจะได้คุณภาพตามที่กำหนดไว้

จูแลน, และเกรนา (Juran, & Gryna, 1993, p.565) ได้กล่าวถึงความหมายของการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความมั่นใจว่า กิจกรรมในกระบวนการผลิตทั้งหมด ดำเนินไปอย่างมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และมีประสิทธิภาพ

เบส (Best, 1995, p.694) ได้กล่าวถึงความหมายของการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการดำเนินการกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียนและผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคม โดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการป้องกัน ไม่ให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและผลผลิตไม่มีคุณภาพ

สรุปได้ว่า การจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา หมายถึง หลักการดำเนินการ กระบวนการ หรือกิจกรรมของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ มีหลักฐานสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นการรับประกันและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ว่าผลผลิตของสถานศึกษาจะได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานที่กำหนด

8.2 ความสำคัญของการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2541 ก, หน้า 4-5) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร

การศึกษา คือกลไกสำคัญของการควบคุมคุณภาพภายในของโรงเรียน ซึ่งหากจะให้ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการทั้งของผู้รับบริการและสังคม จำเป็นจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก และจะต้องมีการจัดทำแผนหรือแนวทางการพัฒนาที่มุ่งสู่ผลงานที่ชัดเจน ซึ่งทุกโรงควรจัดทำและใช้รัฐธรรมนูญพัฒนาคุณภาพของตนเอง แล้วดำเนินการตามที่กำหนดจนสามารถประกันได้ว่าการจัดการศึกษาในโรงเรียนมีคุณภาพดีเสียก่อนที่จะขอการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2549, หน้า 19) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา คือการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหารและระบบบริหารงานที่มีความคล่องตัวสูงปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม มีการบริหารเชิงกลยุทธ์ มีการบริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมและมีการตรวจสอบ ถ่วงดุล มีระบบและดำเนินการประกันคุณภาพภายในเป็นไปตามกฎกระทรวง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549 ก, หน้า 22) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา คือ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ มีการพัฒนามาตรฐานการศึกษา มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการประเมินคุณภาพการศึกษา มีการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี มีการผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 12) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา คือการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา มีการบริหารเชิงกลยุทธ์และใช้หลักการมีส่วนร่วม มีคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาสถานศึกษา มีรูปแบบการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน มีการตรวจสอบและถ่วงดุล

สรุปได้ว่า การจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา มีความสำคัญคือ การจัดระบบบริหาร และสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี การผุดงระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อการรับประกันและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ว่าผลผลิตของสถานศึกษา จะได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานที่กำหนด

8.3 ลักษณะของการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2541 ข, หน้า 4-5) ได้กล่าวถึง

ลักษณะของการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร การศึกษา มีลักษณะกระบวนการในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน จะเกี่ยวข้องกับขอบข่ายในการ ดำเนินงานที่สำคัญ 3 เรื่อง คือ การกำหนดมาตรฐานคุณภาพ การประกันคุณภาพการศึกษา และการรับรองมาตรฐานการศึกษา ทั้งหมดนี้มีความเกี่ยวพันกันเนื่องจากการประกันคุณภาพ จะเป็นผลจากการดำเนินการในการพัฒนาโรงเรียนตามแนวมาตรฐานคุณภาพที่กำหนดขึ้น และ หากโรงเรียนได้รับการประเมินจาก ภายนอกว่ามีมาตรฐานตามที่ประกันคุณภาพไว้โรงเรียนก็ จะได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาในที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 7) ได้กล่าวถึง ลักษณะ ของการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา มี ลักษณะ มี 3 ประการ คือ 1) จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน 2) มีลักษณะการจัด กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประกันคุณภาพ และ 3) กระบวนการ ประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการครบวงจร

ประภา ตันติวุฒิ (2548, หน้า 40) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดระบบประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา มีลักษณะ มี 5 ประการ ดังนี้ 1) สถานศึกษามีการวางแผนผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 2) สถานศึกษามีการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนารูปแบบและเทคนิคการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา 3) สถานศึกษาได้รับการส่งเสริม สนับสนุน การวิเคราะห์วิจัย นวัตกรรม รูปแบบ เทคนิคการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัด 4) สถานศึกษาได้รับการ ประเมินตรวจสอบทบทวนคุณภาพสถานศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัดด้วยวิธีการที่มีคุณภาพ มี ผลต่อการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และ 5) สถานศึกษานำผลการ ประเมินตนเองและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานต้นสังกัดและผู้ที่เกี่ยวข้องไปใช้ในการพัฒนา คุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 (2553, หน้า 10) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร การศึกษา มีลักษณะ 5 ประการดังนี้ 1) มีการประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อกำหนด/จัดทำเอกสาร มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ได้รับความ เห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) มีการประกาศมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ 4) มีการนำมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษาไปใช้เป็น แนวทางจัดทำแผนของสถานศึกษา 5) มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาสอดคล้องและ ครอบคลุมประเด็นดังต่อไปนี้ คือ มาตรฐานการศึกษาของชาติ เอกลักษณ์ของสถานศึกษา มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/การศึกษาปฐมวัย เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ สารการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา และ ศักยภาพผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

เมอร์กาทรอยด์, และมอร์แกน (Murgatroyd, & Morgan, 1994, p.45) ได้กล่าวถึง การจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาสามารถ จำแนกลักษณะเด่นไว้ 5 ประการดังนี้ 1) มาตรฐานการศึกษากำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอก 2) มาตรฐานเขียนในรูปของความคาดหวังที่โรงเรียนจะต้องบรรลุถึง 3) มาตรฐานต้องสามารถ ประเมินได้โดยใช้เกณฑ์ที่เป็นปรนัย 4) มาตรฐานต้องใช้อย่างเสมอภาค ไม่มีการยกเว้นโดย ปราศจากเหตุผลสมควร 5) การประกันคุณภาพการศึกษาจะประกอบด้วยการตรวจสอบและ ทบทวน (audit and review) การทดสอบด้วยแบบ ทดสอบมาตรฐาน และการประเมินคุณภาพ การศึกษา

เบส (Best, 1995, p.696) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการจัดระบบประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา มีลักษณะ มี 3 ประการ คือ 1) การ ควบคุมคุณภาพการศึกษา คือกระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่นำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ประกอบด้วย (1) การกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต ปัจจัยและกระบวนการ และ (2) การพัฒนา เข้าสู่มาตรฐาน หมายถึง การพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารทางการศึกษา และสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริม การจัดการศึกษาของสถานศึกษา 2) การตรวจสอบการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย (1) การประเมินความก้าวหน้าของโรงเรียน และจัดทำรายงานของโรงเรียนต่อประชาชนและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นการติดตามและตรวจสอบของโรงเรียน และ (2) มาตรการ การปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนที่มีคุณภาพ ไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) การประเมินคุณภาพการศึกษา คือกระบวนการหรือแนวทางปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพ การศึกษา ตามแนวมาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย (1) การทบทวนคุณภาพการศึกษาของ วิทยาลัย (2) การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน และ (3) การประเมินผล การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวม หรือการประเมินคุณภาพ

นิวบี (Newby, 1998, p. 88) ได้กล่าวถึง ลักษณะการจัดระบบประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาคือการจัดการด้านคุณภาพอย่าง สมบูรณ์แบบ(TQM) มีภาวะผู้นำ การคิดเชิงระบบและการใช้อำนาจจัดการอย่างต่อเนื่องเพื่อ ปรับปรุงองค์การในบางโรงเรียนใช้วิธีการจัดการของ การจัดการด้านคุณภาพอย่างสมบูรณ์แบบ (TQM) ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงและผลักดันให้ผู้ร่วมงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา คุณภาพ คือ ความคิดเห็นของผู้รับบริการที่จะบรรลุผลด้านคุณภาพต้องเกิดจากการกระทำที่ต่อเนื่องและ ขยายผลให้สูงกว่าความต้องการและความคาดหวังของลูกค้าหรือผู้รับบริการ งานวิจัยนี้ได้ รวบรวมข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของสมาชิกและสนับสนุนทัศนคติของผู้ร่วมงานใน ด้านคุณภาพโรงเรียนแต่ละแห่ง การเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างโรงเรียนที่ใช้ การจัดการด้าน คุณภาพอย่างสมบูรณ์แบบ(TQM) และไม่ใช่ การจัดการด้านคุณภาพอย่างสมบูรณ์แบบ(TQM)

ในภาพรวม พบว่าโรงเรียนที่ใช้ การจัดการด้านคุณภาพอย่างสมบูรณ์แบบ (TQM) นิยามคุณภาพอยู่ที่ผู้ปกครองนักเรียนและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่วนโรงเรียนที่ไม่ใช่ การจัดการด้านคุณภาพอย่างสมบูรณ์แบบ (TQM) มุ่งเน้นไปที่การสอนเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า การจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา มีลักษณะคือ มีการดำเนินมาตรฐานคุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษา การรับรองมาตรฐานการศึกษา ตามจุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน มีลักษณะการจัดกระบวนการประกันคุณภาพภายในตามมาตรฐานของหน่วยงานต้นสังกัด มีการได้รับการตรวจประเมินคุณภาพจากหน่วยงานต้นสังกัด และการตรวจการรับรองจากหน่วยงานภายนอก ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาอย่างมีคุณภาพและเชื่อถือได้

สรุปได้ว่า การจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา หมายถึง การวางแผนการจัดระบบการประกันคุณภาพให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การประชุมสร้างความเข้าใจ กับทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องให้มีความมุ่งมั่นพัฒนา การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น ระบบและกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินการดำเนินงานในสถานศึกษา ให้ตรงตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ การติดตามและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานต้นสังกัดมีผู้รับผิดชอบเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนายิ่งขึ้น และความร่วมมือกันในการพัฒนาการศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่มเสมอ และสามารถวัดได้ 6 ข้อ ดังนี้

- 1) การวางแผนการจัดระบบการประกันคุณภาพให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- 2) การประชุมสร้างความเข้าใจ กับทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องให้มีความมุ่งมั่นพัฒนา การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น
- 3) ระบบและกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินการดำเนินงานในสถานศึกษาให้ตรงตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้
- 4) การติดตามและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัด
- 5) หน่วยงานต้นสังกัดมีผู้รับผิดชอบเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนายิ่งขึ้น
- 6) ความร่วมมือกันในการพัฒนาการศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่มเสมอ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

อดุลย์เดช ฐานะ (2543, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น มีการปฏิบัติงานการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยมีข้อสังเกตว่า ด้านการจัดปัจจัยสนับสนุนกิจกรรม ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการนิเทศ

ติดตามผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน 2) ข้อเสนอแนะ ตามลำดับความสำคัญของแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนการสอน ด้านปัจจัยสนับสนุน คือ ควรจัดสรรงบประมาณเป็นอันดับแรก และการส่งเสริมพัฒนาครูเป็นอันดับรองลงมา ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ ควรศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรให้เข้าใจเป็นอันดับแรก การจัดทำ และการผลิตสื่อการสอนเป็นอันดับรองลงมา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือ ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายเป็นอันดับแรก ควรมีการวางแผนการนิเทศร่วมกันระหว่างครูผู้สอนกับฝ่ายวิชาการเป็นเรื่องแรก และการสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูผู้สอนเป็นอันดับรองลงมา

กัญญา สถาวร (2545,บพคัตย่อ) ได้วิจัย เรื่อง ผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ประสบการณ์ในการทำงาน และวุฒิการศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

มนู หมอกเมฆ (2545,บพคัตย่อ) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า 1) ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก มาตรฐานด้านการบริหารโรงเรียนมีโรงเรียนประถมศึกษาในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก มาตรฐานด้านการบริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานอยู่ในระดับสูงกว่าด้านอื่น ๆ มาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียนพบว่าอยู่ในระดับมาก และมาตรฐานการบริหารโรงเรียน เห็นว่าอยู่ในระดับมาก 2) ด้านปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับน้อย มาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียน มีปัญหาอยู่ในระดับสูงกว่าด้านอื่น ๆ 3) โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันโดยภาพรวมมีสภาพและปัญหาไม่ต่างกัน

ดิเรก สายศิริวิทย์ (2545,บพคัตย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผู้บริหารในการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานของสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ เขตการศึกษา 6 ผลการวิจัยพบว่า ระดับ ระดับบทบาทของผู้บริหารในการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานของสถานศึกษามัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญเขตการศึกษา 6 ทั้ง 5 หลักการ คือ 1) หลักการกระจายอำนาจ 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้กับประชาชน 4) หลักการบริหารตนเอง 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ส่วนใหญ่มีบทบาทอยู่ในระดับมาก

จินดา สายคำ (2546, บพคัตย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์สู่ความสำเร็จของการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานในสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานระดับความสำเร็จตามกลยุทธ์สู่ความสำเร็จของการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน ในสถานศึกษาประถมศึกษา ตามความ

คิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามกลยุทธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อความสำเร็จของการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มนตรี สามเมือง (2546, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงมหาดไทย ด้านผลผลิตในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ครูและกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นโดยภาพรวมรวมอยู่ในระดับมาก โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มการยอมรับและสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชน กลุ่มนักเรียนมีบุคลิกภาพดี สุนทรีย์ภาพและสุขภาพสมบูรณ์ กลุ่มนักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย และกลุ่มนักเรียนมีความรู้ความสามารถ ครูและกรรมการสถานศึกษาที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมร สมบูรณ์เจตนา (2546, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ความพร้อมด้านปัจจัยในการจัดการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลในเขตการศึกษา 12 พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมด้านปัจจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบขนาดโรงเรียน ประสบการณ์ในการทำงาน และตำแหน่ง พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เรืองเดช เฟ็งจันทร์ (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการก่อนการดำเนินงาน ด้านการดำเนินงาน และด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองมีการดำเนินการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้านการดำเนินงานด้านการเตรียมการก่อนการดำเนินงานและด้านการดำเนินงานมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน 3) เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกตามขนาดสถานศึกษา คือขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยภาพรวมทุกด้านพบว่า การดำเนินงานไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเตรียมการก่อนการดำเนินงาน สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการดำเนินงานแตกต่างกับสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก ส่วนด้านการดำเนินงาน และด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองไม่แตกต่างกัน

สังคม โคตรสีเขี้ยว (2546, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า

ข้าราชการครูโดยส่วนรวมและในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นว่าการประกันคุณภาพ การศึกษาโดยภาพรวมและด้านการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ครูโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีความเห็นว่าการประกันคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมและด้านการดำเนินงานอยู่ในระดับ มาก ครูโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กมีความเห็นว่าการประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมและด้านการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง รายชื่อที่มีการดำเนินการสูงสุดในแต่ละด้าน ได้แก่ โรงเรียนสร้างความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการประกันคุณภาพ การศึกษาแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องจัดทำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นรายวิชา ชั้นเรียน หมวดวิชา สร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ดีในการประกันคุณภาพการศึกษาแก่ทุกฝ่าย ส่งเสริมให้นักเรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬาพัฒนาสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของนักเรียนทำการประเมิน ตนเองและรายงานผลการประเมินต่อหน่วยงานต้นสังกัด ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมที่มีขนาด แตกต่างกัน ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่มีการประกันคุณภาพการศึกษา มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก รวมทั้งครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางมีการ ดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษามากกว่าครูโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

พินิจ ภาคภูมิ (2546,บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ใช้วงจรคุณภาพในมาตรฐานด้าน กระบวนการของการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการใช้วงจรคุณภาพในมาตรฐานด้านกระบวนการ ของการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษามีการใช้อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปหาค่าน้อยได้ดังนี้ ขั้นตอนวางแผน ขั้นตอนการ ปฏิบัติตามแผน ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไขและขั้นตอนการตรวจสอบประเมินผล 2) ระดับการใช้ วงจรคุณภาพในมาตรฐานด้านกระบวนการของการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีระดับการใช้วงจรคุณภาพไม่แตกต่างกัน 3) ระดับการใช้ วงจรคุณภาพในมาตรฐานด้านกระบวนการของการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาจำแนกตามขั้นตอนของวงจรคุณภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

ศักดิ์ เนตรหาญ (2547,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของคณะกรรมการ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็น ฐานในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้กรอบภารกิจของสถานศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้าน การบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป พบว่าคณะกรรมการ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปราจีนบุรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพของการบริหารโดยใช้

สถานศึกษาเป็นฐานในสถานศึกษา ทั้งโดยภาพรวมและพิจารณาเป็นรายด้าน มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก

กนกรัตน์ ภูระหงษ์ (2549, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาด้านผลผลิตของผู้บริหาร และพนักงานครูในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล จังหวัดสระบุรี พบว่า 1) ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาด้านผลผลิตของผู้บริหารและพนักงานครูในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของระดับประสิทธิผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา ด้านผลผลิต พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 1 มาตรฐาน และระดับมาก 10 มาตรฐาน โดยมาตรฐานที่มีระดับประสิทธิผลสูงสุด คือ มาตรฐานที่ 23 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง และชุมชน และมาตรฐานที่ระดับประสิทธิผลต่ำสุด คือ มาตรฐานที่ 17 ผู้ปกครองมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง คิดแบบองค์รวมทั้งระบบ และมีวิสัยทัศน์ 2) การเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาด้านผลผลิตของผู้บริหารและพนักงานครูในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล จังหวัดสระบุรี โดยจำแนกตามตำแหน่งงาน ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษาที่สังกัด พบว่า โดยภาพรวมผลผลิตการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาด้านผลผลิตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ประสิทธิ์ สุวรรณไตร (2549 ,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและประสิทธิผลการบริหารงานโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกลนครเขต 1 ผลการศึกษาพบว่า สภาพ ปัญหา และประสิทธิผลการบริหารงานโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้าราชการครูที่มีสถานภาพแตกต่างกัน และปฏิบัติงานในสถานศึกษาต่างประเภทกันมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน และประสิทธิผลการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน โดยรวมแตกต่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างสภาพการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานกับประสิทธิผลการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน โดยรวมพบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กันทางบวก และอำนาจพยากรณ์สภาพการณ์สภาพการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน โดยรวมมี 3 ตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ได้ ได้แก่ ด้านการบริหารตนเอง ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล

อุทัย เถาว์พันธ์ (2550, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง

หน้าที่ พบว่า ไม่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พสุ ขุนหาญ (2552,บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาและแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติในโรงเรียนเขตอำเภอรัฐประเทศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า 1) สภาพปัญหาการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติในโรงเรียนเขตอำเภอรัฐประเทศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 อยู่ในระดับมาก 2) สภาพปัญหาการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติในโรงเรียนในเขตอำเภอรัฐประเทศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนแตกต่างกันไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) เปรียบเทียบสภาพปัญหานำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติในโรงเรียนเขตอำเภอรัฐประเทศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ที่มีขนาดต่างกัน สภาพและปัญหาการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 4) โรงเรียนในเขตอำเภอรัฐประเทศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 มีแนวทางการพัฒนาการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติงานในโรงเรียนควรดำเนินการพัฒนาบุคลากรในสังกัดให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องมีรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานเพิ่มขึ้นและมีรูปแบบการตรวจสอบและถ่วงดุลเพิ่มมากขึ้น การดำเนินงานไม่แตกต่างกันจะเห็นได้ว่าตัวแปรกับขนาดของโรงเรียนหรือขนาดขององค์การมีผลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนหรือองค์การ

ฉัตรวลัย ทรงความเจริญ (2553, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามตำแหน่งผู้บริหารและครูผู้สอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ช่วงอายุน้อยกว่า 30 ปี แตกต่างกับกลุ่มอายุ 30-40 ปี กลุ่มอายุ 41-50 ปี และมากกว่า 50 ปี จำแนกตามความสนใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนน้อย แตกต่างกับกลุ่มที่มีความสนใจปานกลาง และกลุ่มที่มีความสนใจมาก การสร้างความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจากการศึกษา เอกสารแตกต่างกับการเสริมสร้างความรู้ด้วยวิธีการสัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ และอื่น ๆ จำแนกตามโรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนน้อย แตกต่างกับโรงเรียน

ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกปานกลางและมาก จำแนกตามประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี แตกต่างกับกลุ่มมีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี ประสบการณ์การทำงาน 11-15 ปี และ ประสบการณ์การทำงาน 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามขนาดสถานศึกษาขนาดเล็ก แตกต่างกับขนาดสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ แต่เมื่อจำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมไม่แตกต่างกัน

ฉันทาพร โพธิ์สวัสดิ์ (2555, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเด็กในระดับท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดลพบุรี พบว่ามีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการ การสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและครอบครัว การส่งเสริมให้มีแผนตำบลน่าอยู่สำหรับเด็กและเยาวชน และการเปรียบเทียบการดำเนินงานส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเด็กในระดับท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดลพบุรี จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบ ดังนี้ เมื่อจำแนกตามเพศและขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล ไม่พบความแตกต่างที่ระดับ .05 แต่เมื่อจำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพการสมรส ตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงาน ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับเด็ก และประสบการณ์การทำงานในท้องถิ่น พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. งานวิจัยต่างประเทศ

พอลโลซซี่ (Pallozzi, 1981, p.1481) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจของโรงเรียนท้องถิ่นในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ สหรัฐอเมริกา โดยสอบถามคณะกรรมการศึกษา พบว่า รูปแบบที่ใช้ในการจัดการศึกษาควรขยายไปเป็นรูปแบบของชุมชนเมืองด้วยการจัดการศึกษาในโรงเรียน ควรร่วมมือกันทุกฝ่าย โรงเรียนไม่ควรยึดติดอยู่กับนโยบายมากนัก ส่วนชุมชนควรเสนอแนะนโยบายที่ตรงกับความสามารถของตน และสิ่งที่ชุมชนควรคำนึงถึง คือความรับผิดชอบในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้

คราฟ (Craft, 1988, p.1633-A) ได้ศึกษาเรื่อง ทศนคติของชุมชนต่อการศึกษาและระดับการมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน เป็นการศึกษาเพื่อสนองความคิดที่ว่า การมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียนจะทำให้ทัศนคติของชุมชนต่อโรงเรียนดีขึ้น จุดมุ่งหมายคือ ต้องการศึกษาค่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และทัศนคติต่อสถานศึกษาของรัฐ พบว่า มีความสัมพันธ์กันระหว่างระดับทัศนคติและระบบโรงเรียนในแต่ละสิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีค่าความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของชุมชนและสิ่งแวดล้อมหรือทัศนคติของชุมชนกับระดับการเข้าร่วมในกิจการของโรงเรียน

เดวิด (David, 1989, pp. 45-53) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นแนวทางหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา โดยการกระจายอำนาจจัดการศึกษาไปยังโรงเรียนให้มากขึ้น โดยมีสมมติฐานว่าการให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่มากขึ้น จะทำให้ประสิทธิภาพของโรงเรียน

สูงขึ้นมีความยืดหยุ่นมากขึ้น และมีผลผลิตดีขึ้น คณะกรรมการศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนเห็นตรงกันว่าโรงเรียนจะเจริญก้าวหน้าขึ้น หากคณะกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

เอลเลน (Ellen, 1994, p. 25) ได้ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างในโรงเรียน พบว่าที่ปรึกษาโรงเรียนสามารถแก้ปัญหาภาวะแวดล้อมทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนได้ โดยวิธีการปรับปรุงโครงสร้างให้ทันสมัย สร้างบรรยากาศการเรียน เน้นการพัฒนาความรู้และจิตใจ โดยขณะที่ปรึกษาให้การประสานงาน มี 4 ประการ คือ การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาที่เน้นความสำคัญของวิชาชีพพื้นฐานปลูกฝังลักษณะนิสัยและควมมีชีวิตที่สมบูรณ์ การศึกษาที่ยึดมั่นอยู่กับระบบศูนย์รวมอำนาจในส่วนกลาง และการศึกษาที่เน้นระบบการสอบคัดเลือกและการสอบแข่งขัน

สปริง (Spring, 1996, p.156) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินความเข้าใจรับรู้ซึ่งคุณภาพของโรงเรียนระบบจอห์นสันในชนบท จุดหมายเพื่อวิเคราะห์ถึงความแตกต่างในการเข้าใจรับรู้ในคุณภาพของโรงเรียน ตามเกณฑ์มาตรฐาน 7 ประการ คือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านข้อมูล ด้านการวางแผน ด้านความคิดเห็น ด้านคุณภาพของกระบวนการ ด้านผลของคุณภาพ และด้านผลของการบริการ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์บุคลากรและผู้เรียน ผลของการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรและผู้เรียน เกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐาน 7 ประการ มีความเข้าใจและรับรู้ต่างกัน

นิวบาย (Newby, 1998, p.89) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารคุณภาพทั้งองค์กร(TQM) ในโรงเรียนประถมศึกษา จุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อที่จะรวบรวมข้อมูล จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษา ที่ใช้ระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร และโรงเรียนที่ไม่ใช้ โดยสำรวจจากโรงเรียนที่ใช้จำนวน 4 โรงเรียนและโรงเรียนที่ไม่ใช้ จำนวน 4 โรงเรียน ผลการศึกษา พบว่า บุคลากรในโรงเรียนทั้ง 2 ประเภท มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ที่แตกต่างกัน โรงเรียนมีคุณภาพตามความต้องการ โรงเรียนที่ใช้ระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์กร(TQM) จะบริหารความต้องการ ความพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน บุคลากรทุกฝ่ายมีความร่วมมือกัน จึงทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศนั้น จะเห็นได้ว่าสภาพการดำเนินงานด้านกระบวนการทางการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสำคัญอย่างยิ่ง หน่วยงานต้นสังกัดหรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ที่ต้องใช้เครื่องมือในการควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานจริงของหน่วยงานที่มีการจัดการศึกษา ต่างต้องให้ความสำคัญต่อการดำเนินการใช้มาตรฐานการจัดการศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาต้องนำข้อมูลมาตรฐานการศึกษามาใช้ในการประกันคุณภาพภายใน และใช้ประกอบการตัดสินใจ การวางแผนและการบริหาร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ส่วนใหญ่สภาพการดำเนินงานด้านกระบวนการทางการศึกษานั้น จะพบปัญหาคล้าย ๆ กัน คือ การจัดองค์กรและโครงสร้าง ระบบการบริหารพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร การ

บริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย การจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา และสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน การจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา